وێنەی چین لە تەنگژەی ڤایرۆسی کۆرۆنادا … لێنا شنایدەر

پەیوەندیی فەلسەفە بە هەڵگرگریی کۆرۆناوە
لێنا شنایدەر
19.04.2020، دەیچلاند فونک کولتور
کاوە جەلال لە ئەڵمانییەوە

کێشە نگەتیڤەکان کە لەبارەی چین هەن، لەم تەنگژەیەی کۆرۆنادا لە شکۆفەدان. هەروەها فیلەسوف ئالان بادیو لێنو کۆرسی ئەم سترانەدا بەشدارە، لەم پەیوەندییەشدا لێنا شنایدەری زانای زمانە چینییەکان دەبژێت، کە بادیو بەم بەشداریکردنەی دەریدەخات تا چ ڕادەیەک تەگەیشتنی هەشنایەکان بە ئاوەز بە وێنەی هەگەزگەریانەی (ڕاسیستیانەی) هزرەوە ئاماوە.

ئایا دەزانیت کە لە شاری ڤوهان تەنیا ڤایرۆسی کۆرۆنا نەتەنیوەتەوە، بەکو لەوە هەروەها شەشەک بەرپا بووە کە ساڵی 1911 بوو بەهۆی دامەزراندنی کۆماری چین وەک یەکەمین دەمەکراتی لە ئاسیادا؟ ئەوێت نەزانیوە؟ ئایا ئەمە یەکەم جارە بەهەزت دەبیستیت کە دابەکی دەمەکراتییانە لە وڵاتی چین هەبووە؟ قەیدی ناکات، تەلەم مەسەلەیەدا بەتەنیا نیت.

فەلسەفە: مەژوویەکی درەژخایەنی کلێشە هەگەزگەرییەکان

دەمەک بوو هەندەی ئەهە لەم تەنگژەیەی کۆرۆنادا ڕوون نەبوو کە چەند زۆر بەردەواميیە پەست-کۆلۆنیالەکان شەقیان بەو وێنەیە داوە کە ئەمە بە ناوچەی کولتووریی چین هەمانە. ئەوانە کێشەی هەگەزگەرین بە مەژوویەکی درەژخایەنەوە کە سەرەتاکەی هەروەها لەنو فەلسەفەی هەشنایەکاندایە.
بە نموونە هەگل وەسفی چین دەکات وەک دەوڵەتەک کە "لە دەرەوەی مەژووی جیهان"دایە. بە دیدی هەگل کولتووری چین بەتەواوی نەگەڕ، بەیە لەو کولتووردا نە پێشکەوتن و نە ئازادی هەیە. هەگل دەنووسێت: "خەرهەڵاتییەکان هەشتا نازانن کە هەش یان مرۆڤ وەک خودی مرۆڤ لە خۆدا ئازادە؛ لە لەبەرئەوەی بەوە نازانن، ئەوا ئازاد نین".

ئالان بادیو و نوکردنەوەی کێشە کۆنەکانی هزر لە سەردەمی

کەرنادا

هەنووکە فیلمسوفی فەرەنسی ئالان بادیو لە گەنارکیدا ئەو جۆرە هەزرە نوێدەکاتەوە. بە دیدی بادیو تەنیندەوەی قایرۆسەکە لە ڤوهانەوە "هەکاری دەریەن"ی هەیە کە خەی لە "داب و نەریتە قەدیمییەکان"ی ئەو وڵاتەدا دەبینەتەوە. ئەوجا بادیو بەردەوام دەبەت: "پیسوپۆخڵیی مەترسیداری بازاڕەکانی چین" لە گشت لا ناسراوە بە هەمان شێوەی "حەزی بەجەەوی چینییەکان بە فرەشتنی هەر ئاژەڵکی زیندوو".
بادیو بە چارەسەری ئەم تەنگژەیە تەواو کارتەزیانە (دەکارتیانە) جەخت لە ئاوەز دەکات. بە دیدی ئەو گەرەکە ئاوەز لە سەردەمانی شەڕان و ناجەختیدا (نایقینیدا) بەرز ڕابگیرێت. لە کولتورناسی چینی کسیانگ زایرەنگ بە وەڵامکی ژیرانە کەشەی ئەم دەستپێکەی بادیو دەربەڕێت: بادیو پێکەوە لەتەک تەگەیشتنی ڕەشناییەکاندا بە ئاوەز کەشەگەلی ڕەگەزگەرییانەی هەزر نوێدەکاتەوە کە هەر لە سەرەتاوە لەنەو خودی ئەو هزرەی ڕەشناییەکاندا چەسپێنراون، واتا ئەو کەشانەی کە کولتوورکان بەسەر "ڕاسیۆنال" و "سەزمەند" (ئیراسیۆنال)، "مەدەرن" و "پاشکەوتە"، "مەدەنی" و "دەندە"دا بەشدەکەن.
ئەم مەدەلە هزرییانەی کە سەدان ساڵە چەسپێنراون، ئەمڕۆ ڕەمان لەدەگرن ڕاستینەی چین ببینین: ئاخر لە دەسەلاتداریەتی دیکتاتۆرییەکەی کسی یینپینگدا کەمەگەیەکی مەدەنی هەیە کە ڕەخنەیانەی دەهزرێت، کەواتە ئەوە تەنیا کەمەگەیەکی پێکهاتوو نییە لە ژێردەستەی مەشکشراو. لەوە لە مانگی دوو بەدوواوە ناڕەزایی بەتین لەدژی سیستەمی سانسەر لەگەڵن و سەسیال میدیاکان دەهژێنن. هەر لەم کاتەشدا ئەو کەمارەی چین کە لە سەرەوە ناومان هەنا و ئەمڕۆ لەسەر دورگەی تایوانە، لە ئاستی جیهانیدا بە پشتنگی بەرهەستیکردنی کەرنا دادنرێت.
سەرکەکەماری تایوان، خاتوو تسای ئینگ-ۆەن، توانیی سەرکەوتووانە ڕاژەی مردن لە کەمترین ئاستدا ڕابگرێت بەبێ ئەوەی یەک تاکە مافی بنەڕەتییانەی دەمەکراتی بکاتی هەبووشێنتەوە. لە لە ئەمانیا بە پێچوانەوە ڕەگەزگەریی دژە-ئاسیایی لە سەرەتای تەنگژەکەوە بەئاشکرا دەرکەوت و وای کرد خەرا لەژەر هەشتەگی (Hashtag) "من قایرەس نیم"دا چەند گرووپێکی چالاکیگەرا دابەزرێن تاکو ڕووداوی بەو چەشنە بەدکومەنت بکەن.

لەکئاڕاویی کۆلۆنیالیزم و فەلسەفە و ڕەگەزگەریی کەرنا

ەنگە ئەو گرووپە چالاکیگەرایانە کەمکارتر بوونایە گەر مەسەلەیەک بەشەکی بەگومان بووایە لە زانینی ئەمە سەبارەت بە جیهان: لە ڤوهان تەنیا یەکەم دەمەکراتیی چین دەستی پە نەکرد، بەکو کەلەنیالیزمی ئەمانیش. سالی 1895 دەوەتی کایزەریی ئەمانی یەکەم ئیمتیازی لە چین وەرگرت – ئەوە سە ساڵ پەش ئەوەی چین بە جەنگەکی هەرشبەرانەی دەندە دابپەشرەت.
زەر دەشەت ئەوە بە یەکەم جار بەت کە تە لەبارەی کەلەنیالیزمی ئەمانی لە ئاسیا ببیستیت. ئەمە بە ماوەیەکی درەژخایەن هووتاندنەوەی ئەو کولتووورانە کە بە "پاشکەوتەکان"مان دادەنان، وەک تاوان نەدەبینی، بەکو وامان دادەنا کە ئەو کارە یارمەتیدانەکی ئامادەکەرە لە پەناوی "بەمەدەنیکردن"ی ئەواندا. لەم وەنە زەدەیەدا کە ئەمە بە خەمان هەمانە، بەشداریەکەی فەلسەفە کەم نەبوو و ئەمەش کەم نیە. بەتایبەتی قایرەسەک کە وەک بەکولتوور دادەنرەت، سەرلەنوە پەشانمان دەدات کە چەند گرنگە ئەمە بەوردی کار لە مەژوودا بکەینەوە.

لەئا شنایدەر (Lea Schneider) نووسەر و وەرگەە و زانای زمانە چینییەکانە. ژمارەیەکی فرە کاری نووسەرانی چینیی بە ئەمانی وەرگەەاوە.

پەشمەرجی شەشکی کەمەایەتی … جەمال کەشش

وخاندنی دەسەاتدارەتی حکومەتی هەرەمی کوردستانە

خەلکی ناوەاست وخواروی عەراق، ماوەی ٦ مانگ زیاترە بە تەکوپەکدانی حکومەتەکی گەندەە ومشەخەری ئیسلامی وتائیفی ونەتەوەیی هاپەیون. شەشیان لەدژی تەواوی پرەژەو پرەسەی پەکهاتەی سیاسی دەسەاتدارانی ئیستای عەراق بەرپاکردووە. هەموو ئەو حزب ولایەن وکەسایەتیانەی لەماوەی ئەم ١٧ ساەدا بەشداربوون لە دزی وراوووتی، گەندەەی، سەرکوت، فلمیان سوتاوەو شانسی سیاسیان کەتایی هاتووە. ئەمە عەزمی ئامانجی هاپەرینە شکەدارەکەی ئەمۆی

عێراق.
لەکوردستانیش ، زەمینەی ئەم ڕاپەڕینە بەتەواوی لەباروئامادەیە. ئەو هەموو دزی وتاڵانی یە، نایەکسانی وچەوسانەوەیە هەیە، سەرکوت وبەماڤیە، شەڕ وهەژاری وبێکاریی یە ، زیندانی وتیرۆرۆفاندنە. لە کۆی کۆشکانی هاوڵاتیانی کوردستان ،حکومەتی هەرێم ولایەنە بەشداربووەکانی بەرپرسیارن. ئێستا لەزەرلاوە داوای دەستکێشانەوەی حکومەت دەکەن، هەرەس وشکست وکۆتایی حکومەت بەچێی لێلایەن خۆیک ومیدیاوە ڕادەگەیەنرێت.
خۆیکی کوردستان ، بەتایبەت کرێکاران ودەستفرۆشان وبێکاران و مامۆستایان وموچە خۆران وژنان ودەرچوانی پەیمانگا وزانکۆکان، بەبەردەوامی خۆپیشاندان وناڕەزایەتی جەماوەری فراوانیان لە دژی دەسەڵاتدارانی هەرێمی کوردستان یان بەرپاکردووە. ئەم دەسەڵاتە بە جۆبەجێکردنی هیچ ئاوگۆیک ئامادە نەبووە وئامادەی لانی کەمی چاکسازییەکی درێنەش نەبووە.
خۆپیشاندانە جەماوەرییەکانی ناوەڕاستی نەوەدەکان لەدژی هەژاری وبێکاری وئاووهەوای ناسەقامگیر و دزینی سامانی کوردستان، کوژراو وبریندارێکی لێکەوتەوە. پاشان شەڕی نیوخۆیی هەموو حزبەکان بە نەتەوەیی وئیسلامیەکانەوە لە نیوەی دووەمی نەدەوەکان دا، کوردستانی کۆشایە نێو کوشتاروسەرگەردانی وڕەشترین دەورانی کۆنەپەرستی یەوە. لەو ساڵەی خراپترین بودجە هەبوو(١٩٩٧)، زەرترین ژمارەی مزگەوت، زەرترین ساڵان تێقاندنەوە، تاوان وکوشت ودزین وەوتاندنەوە پەرەیان سەند. ساڵی دواتر تاوانکاری خەتەقندنەوەکانیشی لە نێو مەبەندەکان وناوچەکاندا هاتە سەر، هاوکات تیرۆری سیاسی و خنکاندنی دەنگی بەخانەو لانەکان وداسەپاندنی تاریکترین خنکانی هەناسەی ئازادیەکان. لەماوەی ئەم ٣٠ ساڵەدا هەمیشە خۆیک ناڕەزایەتی فراوانیان بەرخستووە. شەوڕاپەڕینەکەی ساڵانی ٢٠٠٥ -٢٠٠٦ تا سوتاندنی بنکەو بارەگای حزبەکان وهەڵاتنی بەرپرسەکان تەشەنەی سەند(لە دەربەندیخان وکەلاروزاخۆوسەمێل). خۆپیشاندانەکانی ساڵانی ٢٠٠٠ تا گەیشت بەخۆپیشاندانی دوو مانگەی شوباتی ٢٠١١، کەدیان کەس تیا یا گیانیان بەخت کرد، هیچ چاکسازییەک و ئاوگۆیکی سیاسی وئابووری وکۆمەڵایەتی بەدینەهات. ئەم حزبانە بە داسەپاندنی دەسەڵاتیان سەیان لە تیرۆر، ڤاندن وئێشکەنجە وسەرکوت نەکردەتەوە وبەپلان ونەخشەی تیرۆریستی پاکتاوی نێیاران وجەگرەوەکانیان داشتووە. نامەیی وناڕەزایەتی خۆیک لە فەرمی بایکۆتکی سایسی -کۆمەڵایەتیدا لە هەڵبژاردنەکانی ٢٠١٨ دەدا خۆی دەرخست.
بەڵێ ئامارەکانیش بەبەردەوامی ڕەژەی بێکاری هەڵکشاوە(٢٠١٣

نزیکەی ٧٪ ، ٢٠١٨ دەگاتە ١٣.٥٪ کە بەدنیییەوە زۆر بەرزترە، بەهەمان شێوە هەژاری وەهەی خوار هەژاری کەتا ئێوەی بەموچەی ٥٠٠ هەزار دینار بە خیزانێکی ٥ کەسی دیاریکراوە، زیاد لە ٢٠سەدا دانیشتوان دەگرێتەوە)
شاردنەوەی گرێ بەستە نەوتییەکان وداهاتەکانیان ودزینی نەوت لەیگای جەراجۆری تەنکەر وکۆنترۆلکردنی لەلایەن باندەکانی نەو حزبەکانەوە، هادستنەکردنی نەوت بە دەسەاتی بەغدا، ئەو فەرهودو تاەانیەی حزبەکان دەیکەن لە بازرگانی وخاەە گومگرگیەکان، داهاتیان زۆر زیاترە لەدابینکردنی مووچەی هاوەاتیان. ئەو هاپەرتانەی هەر بەتازەیی لەم ماوەیەدا بەاوکرانەوە لەمیدیا وەژنامەکاندا بەحساب وژمارە گەواهی دەدەن.هاوەاتیانی کوردستان بارمتەی ئەم دوو حکووماتە کانپەرستەن(حکوماتی هەریم-حکوماتی عەراق).
ئەگەر موچەخۆرانی هەرەم بەپەی بەغداش دابنێین ٦٨٠هەزار کەس، (لای هەرەم ملیۆنێک دووسەو چل هەزار کەس)، وەک لە نویترین هاپەرتی سەردەمی کەرناشدا هاتووە، سەدا ٢٥ خەڵک لەسەرقووتی هەژانە دەژیەت (کاری دەستفرۆشی وحەمالی کە دەکاتە ملیۆن ونیوێک. کەواتە نزیکەی نیوەی دانیشتوانی کوردستان گیرەدی هەژاری و بێکاری وگرانین. ئیدی لەوە ئاسانە تێبگەین کە هەی دادی خەڵک لەهەموو کوچەو کەانێک بەرز بێتەوە، خەڵک نان بەس نان نانی نیە، خەڵک منالی هەراج بکات. ئەمە ئیدی چ شکڵکە.
بەهام زۆر گرنگە، جارێتر هەمان هەگای پشوو لە خۆپیشاندان وناەزایەتیەکانی ساانی پشوودا نەگرینە بەر. حزبە ئیسلامیەکانی کوردستان بەتایبەت (کەمەە ویەکگتوو)، گوەی خۆیان قوتکردەتەوە بە فیکەی سەرکەکانی خەڵی بارزان تا لەم گەەی سازدانەوەی حکومەتی هەرەمدا، ئەوانیش لەسەرووی مەجلیسدا جێگایەکیان بەرکەوەت. ئەو فەرمایشت وگللەیانەی(ئەمیروپەرلەمانتارودکتەر) پیاوە فرە ژنەکانیان لە بودجە ومافەکانی خەڵک دەیکەن، یەک فلس بایەخیان نیە، چونکە کانپەرست وهاوبەشی دزو هاوپەژەی هەردوو حکومەتەکەن.
بزوتنەوەی گەەان،کە بەشکی زۆر لەهەڤاانی کەنیان، تیمەکەی نەو حکومەت بەکاتبی پارتی دەزانن، ئەوانەی ئەستای گردەکەش، بە چاویلکە شەمسیەکانیانەوە، کەتازەیی پەژە چاکسازیەکەیان بە بوژانەوەی ئابووری ودابینکردنی موچە داوەتە پەرلەمانی کوردستان، یەک دانە بەند نا ، یەک دانە خاڵیش لەسەر یاسای چاکسازی کەمەایەتی وموچەی پەرلەمانتاروو زیرو پلەبەرزو بندیوارەکانی تیا نیە(یانی تەنها ئەوانە کە بەشییان تیا نیە و ئەوانەی کە هەشتا خەیان نەگایەندووە دەگرێتەوە وئەوانەی تر پەویستی بەهیچ

چاکسازییەک نیەو بە فلتەری ئەواندا تێپەڕیوە).
شتێکی تازە نیە یەکێتی وپارتی ، دوو کەمپانیان بازرگانی سیاسەت وئابووریین ، هەموو (کەشو پێوەندی وستراتیژییەتی)نەوانیشیان ئەم مەرکەی هەیەو هیچ پێوەندییەکی بە ژیان وگوزەرانی خەڵکی کوردستانەوە نیە. لەنائارامترین دەخی گشتی دا(سەردەمی نەخشی کەرەنا)، پشتوی وکەبرکەی ناپەرپرسیارانەو نامەئالیانە وەفاندن وتێقاندنی یەکتری، درێژە پێدەدەن. دەبنە بەشێک لە شەڕوکێشمەکێشە ناوچەییەکان وکوردستان بە نەو ئاگری دووبارەبونەوەی هەڕەبجەیەکی تر دەوە. هاپڕچ دەکەن. لەپایزی ٢٠١٩ ەوە پارتی بە چەی کار لەسەروەدەرنانی پەکەکە ولەلاوازکردنی پەکەکە دەکات وە ئەم ئەپڕاستانە هاستوخە نێچیرڤان(پیاوە دبلەماسیەکە)، سەرپەرشتی دەکات. یەکێتی تا هادەی هادەستکردنەوەی زیندانی هەڵەبجەی ئەپڕزسیانی ئەرانی ئامادەیە، خەی لەریزی تاوانکاری ئەراندا جێگا بکاتەوە.
نەوەیەکی نوە پەدەنێتە نەو مەژووی کوردستانەوە، کە بەتوندی ئاسەوچاوەوانیەکانی وپەتانسیالە شەشگەرانەکانی ، ناکەکە بە سەرجەم پەکهاتە سیاسی وئابووری وکەمەڵایەتیەکانی حکومەتی هەرەم. باشترین فورسەت بە لەکەکردنەوەی ئەم بارە وشکاندنی قاڵبی حکومەتە تەقلیدیە کەنەپەرستکانی رژەهەڵاتی ناوەراست، پێوەست بوونی راپەڕینی ئەم نەوەیە بە هاپەڕینی عیراقەوە. خەلکی عیراق وبەتایبەت گەنجان ولاوانی عیراق داوای گەڕانی سیستەمی سیاسی دەکەن، داوای دابینکردنی ژیان ویکسانی وکاردەکەن. خەڵکی عیراق وکوردستان پەکەوە هاوخەباتی وهاوئامانجی خەیان پێوەست بکەنەوە لەگەڵ یەکدا وبەرەیەکی هاوبەش بە هوخاندنی تەواوی دەسەڵاتی بورژوازی لە عیراق وکوردستاندا پشت بەدەنە یەکتر. هەزە ئازادیخوازو چەپ و سوشیالیست وکەمۆنیستەکان لەم نەودا، هیچ کات بەئەندازەی ئێستا ئەم هاوخەباتی ویەکیەتی یە چینایەتی یە پێویست نەبووە.

سەرەتای ئایاری ٢٠٢٠

ڕۆشنبیری شاش و خوونی بچووکی ڕۆشنبیرانی کورد ... نووسینی: ستیڤان شمزینی

نامۆت بچم ناو ئیشکالیەتی ڕۆشنبیر کێیە و کاریگەریی تاڵەفزیۆن چییە، بەڵکو پێم خۆشە هەندێک هێڵی زەر تێپەڕیوو راست بکەمەوە لە پێشدا و ئەوسا بەمە ناو کرێکی باسکەوە. ڕۆشنبیر کەسێکە بیر دەکاتەوە و ئەنجامی بیرکردنەوەش دەخاتە چوارچێوەی تیار و تەزەوە. مەرج نییە خاوەن بڕوانامەکان ڕۆشنبیر بن چوونکە مەرجی ڕۆشنبیریی بڕوانامە نییە، بەڵکو داهێنان و وتنی شتی نوێتراوە لە بابەتی فەرمانبەندیی فیکرییەدا. لە لە دنیای کوردییەدا ڕۆشنبیر چوارچێوەیەکە بە کەی ئەوانەی دەنووسن، شارت نییە هەموو نووسەرەکان ڕۆشنبیر بن، دیقەت بدەن "ماریۆ ڤارگاس یوسا" لە پێناسەکردنی "گابریل گارسیا مارکیز"دا دەڵێ "مارکیز ڕۆشنبیر نییە". ئەمە لە کاتێکدایە گارسیا مارکیز بە جۆرنالیستێی دەستپێکرد و پاشان وەک ڕەماننووسێک ناوبانگێکی جیهانیی بە خۆی پەیدا کرد، بابەتایبەت بەهۆی ڕەمانە بەناوبانگەکانی وەکوو "سەد سا تەنهایی" و "کۆس نییە نامە بە کۆلۆنێل بنێرێت" و "خشۆیستی لە زەمەنی کۆلێرادا" و "چیرۆکی مەرگێکی ئاشکرا" و زۆرێکی تر، ئەگەر مارکیز ڕۆشنبیر نەبێت، کاتی ئەوێیە پێداچوونەوەیەک بە خۆماندا بکەین و دیقەت بدەین ئەمە چەند تووشی هەڵە بووین لە پێناسەکردنی هەندێک قەڵەم بەدەست بە ڕۆشنبیر!!.

دنیای کوردیی هەروەک بواری سیاسیی، کە ژینگەی پەگەیاندنی سیاسیی تەمبەڵ و دەبەنگە، کەلاوێکە زۆر ئینشانووس و موهاتراچی کردەتە فس فس پاڵەوانی گەپانێکە و نازناوی "ڕۆشنبیر"یان لەسەر خێیان تاپە کردووە، ئەوێی لە دەرەوەی تێفکرینی کرچ و کاڵی ئەوان بیر بکاتەوە، یان لە دەرەوەی نووسینە حەماسییە ناوەڕۆکی بەشکانی ئەوان بدوێت نەک هەر ڕۆشنبیر نییە بەڵکو کێلەشە. ئەمە دەبێت لە پێشدەستیدا ناسنامەکان جودا بکەینەوە، بەو پێیەی تاکوو ئێستا ڕۆژنامەوان و شاعیر و ستوونووس و ئەدیب هەموو خراونەتە ژێر ناونیشانی ڕۆشنبیرەوە، ئەمە بەدەر لەو نەخوێندەوارانەی تەنیا غەبەغەب دەنووسن ئەوانیش وەک ڕۆشنبیر ناویان لەدەنرێت، کاتی ئەوێیە ناولنانەکان لە سەرەتادا راست بکەینەوە، چوون کۆشی تەسمیە ئیشکالیەتێکی گەورێیە، لەو سەنگێیەی ئەمە ڕۆشنبیر بەو

فراوانیە نابینین وەک لە دنیای ئەمدا هەیە، بەکو وەک چەندان جاری تریش هەمام بە کردووە ڕەشنبیر کەسکی چالاکە لە بواری بیرکردنەوە و تیڕیزەی بیرکردنەوەدا.

ڕەشنبیری سەر شاشە

فریدریش هایاک، لە ساڵی 1945 لە وتارکدا بەناوی "ڕەشنبیران و سەسیالیزم" دەنووسەت "لەهەموو وەاتە دیموکراتیەکاندا و لە وەاتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا زیاتر لە هەر جگەیەکی تر، بەوایکی پتەو هەیە بەوەی کاریگەریی ڕەشنبیران لەسەر سیاسەت حاشاهەنگرە، گوومانی تەدا نیەە کە ئەمە ڕاستە سەبارەت بە دەسەاتی ڕەشنبیران لە کاریگەریی دانان لەسەر شەوەی بیاردان لە ڕەگەی بەچوونە سەیرکانیانەوە، یان سەبارەت بەڕادەی توانایان بە گەینی ڕای گشتیی لەسەر ئەو پرسانەی لای خەک بەچوونی جیا جیایان لەسەرە، بەتام لە مەودایکی تا ڕادەیک دووردا پەدەچەت هەرگیز ئەوەندە کاریگەرییان نەبووبەت وەک ئەوەی ئەستا هەیانە، ئەم دەسەاتەشیان لە ڕەگەی پەکهەنانی ڕای گشتییەوە بەدەستهەناوە".

ڕەشنبیر بە خەی خاوەنی دەسەاتکی ڕەمزییە، کە هایاک بە کاریگەریی لەسەر ڕای گشتیی و گەینی بەچوونی گشتیی ناوزەدی دەکات. بەتام کەشەی ڕەشنبیرانی کورد ئەوە نیەە کاریگەرییان لەسەر ڕای گشتیی و خیاەدانی نەویکی تازە پەگەیشتووە نیەە، بە پەچەوانەوە تەزەکانیان پەە لە کورتبینی و نهەلیزم، پەە لە ئەنتی تەلەرانس، پەە لە ئەندەشەی ئاینی و خەەکیانە، بە ئەم مەبەستەش بەدکەکی زەریان لە شاشەی تیڤی وەرگرتووە، چوونکە تەلەفزیۆن بەدەر لە دیوە پەزەتیڤکەی، ڕەهەندی نگەتیڤیشی هەیە بەوەی ڕووبەڕکە بە دەم هەراشکان یان ئامەری بەرهەمهەنانی پەەوانە ساختەکانە، هەرچەند کاریگەریی زەرە لەسەر گەینی واقیع وەک ئەوەی لە کودەتاکەی تورکیا دژی ئەردەگان بینیمان لە ساڵی 2016، چەن یەک گرتەی قیدیەیی لە ڕەی سکایپەوە کە لە شاشەی تەلەفزیۆنکانەوە بەاوکرایەوە توانی کودەتاکە پووچەە بکاتەوە، هاوزەمان تیڤی دەتوانەت واقیعی کەمەایەتی و کولتووریی و زیهنیش بگەە، بەتام ڕەنگە ئەمیان پرسەیکی درەژخایەنتر بەت.

ئەمە لە حاڵی حازردا خاوەنی گروپک ڕەشنبیری موهەیجین لە ڕەی شاشکانەوە بەقەدەر ئەوەی ڕەخنە لە دەسەاتی سیاسیی دەگرن، دەسەاتکانی تر بەهەز دەکەن، کاتک ڕەشنبیرانی ئەمە ڕەخنە لە دەسەات دەگرن، ناکرەت بەیەن ئەمە کارکی خراپە، بەام کورتکردنەوەی دەسەات لە دەسەاتی سیاسییدا نیشانەی هەژاریی مەعریفییانە، بەو پەیەی دەسەاتی سیاسیی تەنیا یەک دیوی دەسەاتە، یان یەک تاکە دەسەاتە لەنەو کەی دەسەاتکانی تردا.

کەمترین ڕۆشنبیرمان هەیە خەیان بەدەن لە قەڕەی ڕەخنەگرتن لە دەسەڵاتی ئاینیی و دەسەڵاتی کولتووری خەڵکیانە و کەی دەسەڵاتە نارەمزییەکانی تر. بەزمانەکی تر ئەم گوزارەیە تەرح دەکەین و دەڵێین چوونکە ڕۆشنبیرانی ئەمە پاشخانی بیرکردنەوەیان حزبیی و سیاسییە تەنها دەتوانن ڕەخنەی سیاسیی و حزبیی بگرن، ئەم دیاردەیەش بەیەک ئاست دەبینرێت لای ڕۆشنبیرانی سەر بەدەسەڵات و ئەنتی دەسەڵاتەوە.

ڕۆشنبیرانی ئەمە زەرینەیان سروشتەکی قەحپەییان هەیە، دەمەوە پێش ئەوەی بەسەرمدا تێپەڕێت ئەوە ڕوون بکەمەوە زاراوەی "قەحپە" لە هزرینی مندا ڕەهەندەکی سەکسوالیتی نییە، ئەو ژنە قوربانیانەی ناگرێتەوە ناچارن بەهەی بارودۆخی ئابووریەوە لەشی خەیان لە بازاڕی بەویژدانی سەرمایەداریدا بە چەند دۆلارەک بفرۆشن. ئینجا دەمە سەر کرەکی مەبەست و بەکورتی ئەوە دەڵێم زەرینەی ڕۆشنبیرانی ئەمە سرووشتەکی قەحپانەیان هەیە و بە فەرمەکی نمایشکارانە ڕوانگەکانیان دەخەنە ڕوو، چوون دوو جۆر ئیلیتی ڕۆشنبیریی دروستبوون یەکەکیان بەو جۆرە نمایش دەکات سەرنجی دەسەڵاتی سیاسیی بەلای خۆیدا ڕاکێشێت لە پێناوی بەخششەکی چەوردا، لە بەرانبەر ئەمەدا نوخبەیەکی تری پێپلیست و سزانی هەیە دەداریی لەگەڵ سز و هەستی جەماوەری دەکات "ئەو جەماوەرەی گەستاف لەبۆن بەرووەی پێناسەی دەکات و پێیوایە سرووشتەکی سزانیانەی هەیە"، ئەم ئیلیتییە بەشەوەی قەحپانە کار لەسەر ڕاکێشانی سەرنجی جەماوەری گەل دەکات بەلای خۆیدا، بەمەش دەسەڵاتەکی بەرفرە بە خۆی پێدا دەکات "بەگوومان دەسەڵاتی مەعنەویی و هەژموونگەرایی"، ڕۆشنبیرانی ڕاستەقینە ئەوانەن کەوتوونەتە نەوان ئەو دوو فەرمە لە ڕۆشنبیر و سەرقاڵی کاری خەیانن لە کەڵگە هزریی و مەعریفییەکەدا.

ئەو تەرزە ڕۆشنبیرە سزانییە زیاد لەهەر شتەک پێویستی بە شاشە و مارکەتینە، تاکوو بتوانێت خۆی وەک فریادڕەس نیشان بدات، لە کاتەکدا چەمکی فریادڕەس لە ستراکتەرەوە بارگاویی بەڕەحی ئاینییە. جیا لەمەش خوازیارە خۆی وەک قارەمانەکی ئەفسووناویی لە ئەندەشەی زەرینەدا سکەچ دەکات. "محەمەد تەها حوسەین" زەر بە باشی ئەم نەخشییە ڕوون دەکاتەوە، کاتەک دەنووسێت: ڕۆشنبیر ئەو خودە نییە دوای ئەوەی لە کردەی بیرکردنەوەدا توانی کاریگەر بە لە کەمەگەدا فەرمی ژیانی دیکەی هەم بە خۆی هەم بە تاکەکانی دیکە فەراهەم کرد، ئیدی ببە بە میتامرەق و بەسەر ئەوانی دیکەدا ببە بە کەڵگا.. لەو ساتەوەختانەی ڕۆشنبیر یان وردتر بڵێین خودی بیرکەرەوە ئەو حەقی بیرکردنەوەیە تەنها بە خۆی قەرخ دەکات و بوار بە ئەم ئامادەگییە ئیلاهییە ناخەسەنە، ئەوا هەمان ئەو کەمپرادۆر و دەربەگ و

سەرمایەدارییە کە هەرچی سامان هەیە بەهای خۆی دەزانێ و نایەوێ کەسی تر لێی سوودمەند بێت. بەڵام هەمان ئەو وێنە سەرتایی و ئارچیتایپە یۆنگیەیە کە لە سەرتای مێژووەوە چووتە ناخی یەک بە یەکمان و هەمیشە ئاگا یان نائاگا لێمان وەدیار دەکەوێتەوە. ئەو ئارچیتایپە یۆنگیە ڕەگ باوکێکی فرێدە کە لە هەزی یەکەمی مرۆڤایەتیدا یەکەم پیاو بووە و هەرچی حەز و شەهوەت و سامان هەبووە بە ڕەوای خۆی زانیوە و نێیەهشتووە کەس لێی بخوات خۆی نەبێ.

ئەو مودیلە ڕەشنبیرە "بەتەمەر"یەی لەکوردستان باڵا بووە و خۆی بە توخمێکی بنەڕەتی بینای کۆمەڵایەتی و گەرووی زوڵاڵی هەموو چین و توێژە کۆمەڵایەتییەکان هەژمار دەکات، هەموو وزەی ڕەشنبیریی و جەستەیی خودی خۆی تەرخانکردووە بە داتاشینی وێنایەکی تەوتەمی و کەڵەگایانە بە خۆی، هەمیشە چاوی لەوێ ئەتەریتە و پێگە و دەستەیشتوویی خۆی بەسەر سیاسییەکاندا بسەپێنێت، بە هەنادی ئەم نەرگسییەتە نامشرووعەش بەردەوام پەویستی بە شاشەی تیڤی هەیە، تاکو بتوانێت لە یەک کاتدا وێنا ساختەکەی وەک پاڵەوانێکی وەهمی بگەیەنێتە هەموو ئەو چین و توێژانەی ئەو خۆی بە ویژدانیان دەزانێت. پەویستە ئەوەش بڵێم مەبەستم لەوە نییە نابێت ڕەشنبیر سوود لە تەلەفزیۆن وەربگرێت، بە پێچەوانەوە مەبەستم لەوێیە خودی ڕەشنبیری کورد ئەوەندەی تەلەفزیۆن و شاشەکان بە بە کاریزماکردنی خۆی بەکاردەبات، نیو هەندە بگرە هیچ نایەوە بەرئەنجامە فیکریەکانی خۆی بگەیەنێت، چوونکە لە بنەڕەتەوە ئەمە کەمەک ڕەشنبیرمان هەیە بیر ناکەنەوە، ئیدی چۆن بتوانن پەیامێک بگەیەنن؟. ئەمە ڕەشنبیرمان نییە لە دەرەوەی ئەو تەزانی وەک مەحفوزات دەرخیان کردووە، قسەیەکی تری پێ بێت!!. ڕەشنبیرمان نییە، خۆی بێت و ڕوئیای ڕووبەری خۆی هەبێت.

ڕەشنبیرانی ئەمە خاوەنی هیچ بەرهەمێکی نوێ و زانستی نین، زیاتر قسەکەری سەر شاشەکانن، زەرجار لەگەڵ بژێرەکانی تیڤی جیاوازییەکی ئەوتۆ لە نێوانیاندا بەدی ناکرێت، چ لەڕووی ئامادەگی لەسەر شاشەکان، چ لەڕووی بیر و تێانێت تێنی دەنگیشەوە. بەرگریکردن لە مافی ئەوانیتر مانای ئەو گووتارە پۆپۆلیستی و دەگمایە نییە ڕەشنبیرانی ئەمە چ لەبەرەی دەسەڵات چ لەبەرەی بەرهەڵستکاران لە ڕەگەی شاشەی تیڤییەکانەوە سەرقاڵی موبیلیزەکردنین. ئەو ڕەشنبیرە ئیعلامییانە زەر جار ئاستی بیرکردنەوە و وروژاندنیان زەر لە خوار وتار و پرسیارە ڕۆژنامەوانەکانیشەوەیە. ئەم دیاردە نەگەتیڤە وەنەبە تەنها لەدنیای ئەمەی کورددا بوونی هەبێ، بەڵکو ئەوە نەریتێکی باوی تەکەای کۆمەڵگە دواکەوتووکانی ڕۆژهەڵاتی نوین و

جیهانی عەرەبی و ئیسلامییە کە ڕەشنبیرەکانی لە بری هەڵهەنجانی فیکریی دەبنە شایەری سیاسیی، لە بری کارکردن لەبواری زانستیدا، دەبنە پاسەوانی ئایدۆلۆگییە سیاسییەکان، لە بری هەنگاونان بە ئایندە، سەرقاڵی بەرهەمهێنانەوەی ئەو کەلەپوورە ڕەشنبیریین کە لە مزگەوت و خانەکانی مزووە هەڵگیراون.
یەکێک لە ترسناکترین سیما ترسناکەکانی ئەم تایپە لە ڕەشنبیر دوانە بەناوی هەقیقەتەوە، ئەوە نەریتی نازی و فاشیستەکانی سەرتای سەدەی بیستەم و هەموو ئایدۆلۆگییە تۆتالیتارەکانی دنیایە. ئەوە ستالینیزمە و هەمان ئەو تێزەیە کە لەسەر ستراکتۆری "ئەوەی لەگەڵم نەبێت ناراستە" بیناکراوە. مەولانای ڕۆمی بەر لە چەند سەدە وتی "هەقیقەت ئاوێنەیەک بوو شکا"! هەر کەسەو پارچەیەک لەو ئاوێنەی هەڵگرتۆتەوە، هەر کەسە تەنیا لە پارچەیەکی شکاوی ئەو ئاوێنەدا هەقیقەتەکانی خۆی دەبینێت، ئەم هەمان ئەو بیردۆزەیە تیۆری نسبیی ئەنشتاین لە سەدەی بیستەمدا پێی دەگات و جەخت لەسەر ئەوە دەکاتەوە هەرچی هەبووە لە کەوندا بوونەکی ڕەڤیی هەیە نەک ڕەها، هەروەک یاسا فیزیکییەکەش پەداگریی لەسەر دەکات "هەموو ماددەیەک لە دەخی ئاسایدا هاوبەرگێیە و پێکهاتووە لە بارگەی موجەب و سالب". پێموایە فەیلەسووفە پێست مودێرنەکان تازە ئەم گوهارە دەدەزنەوە و بەمان باس دەکەن. دەمەوێ بڵێم ئەوانەی بەناوی هەقیقەتەوە دەدوێن، کوشندەترین زیان لە ڕەڤیبوونی هەقیقەت دەدەن، چوونکە هەقیقەت شتێک نییە بە ڕەهایی لای کەسێک یان بیروباوەڕێک چە بووبێتەوە، لە سەنگەی ئەوەی هەقیقەت وەک ئاردی نەو دەک وایە و هەر کەسێک دەتوانێت چنگێکی لە هەڵگرتۆتەوە بە خۆ و خاشاکیشەوە. لە بەداخەوە ئەو ڕەشنبیرە کوردانەی لە شاشکانەوە دەیانبینین بەناوی هەقیقەتەوە لاقەی جوانی هەموو شتێک دەکەن چوونکە وا دەبینن مادام ڕاستن، بۆیان هەیە هەموو شتێکی دژەوەی خۆیان ناشرین بکەن.
خوونی بچووکی ڕەشنبیرانی کورد
ڕەشنبیرانی کورد هەروەک مێگەلەکە سەیری ڕووداوەکان دەکەن، بە زمانی ئاسایی عەوام دەپێچن، بە مشکی زێرینە بیر دەکەنەوە، لەناو نەریتە کەمایەتییەکاندا نغرۆ بوون، قسەیان لەسەر زەر شت هەیە، بەڵام بیریان لە هیچ نەکردۆتەوە، خوون بە گەینەوە دەبینن ئامادەن و کڕستەکانی گەین شک نابەن و ناتوانن بیدزنەوە، ڕەشنبیری ئەمە قسنووس و یاریکەرن لەگەڵ عاتیفەی گشتیی، هەموو پێژە ڕەشنبیرییەکانیان ناچێتە دژەوەی جیهانبینی سیاسیی و فیکریی باو، هەر بۆیە ڕەشنبیری کورد خوونی بچووکە لەو دنیا گۆڕیدا. بەهەی ئەوەی ڕووبەر و مەدای بیرکردنەوەی سنووردارە،

با ئەو ڕەشنبیرە لە دنیای شارستانی ڕۆژئاواشدا بژیت و لە نزیکەوە بەر فینەمینەکانی دیموکراسی پلورالی کۆتبەت، بەڵام هەشتا لە کۆمەڵە دێیەکی کوردستاندا دژی و هزرینی لە چوارچێوەی ناوچەگەریدایە و ناتوانێت سنووری ئەقڵی حزبییانە تێپەڕێنێت، نەک ناتوانێت گەردوونیانە بیر بکاتەوە، بەڵکو دەست و پێ سپیترە لەوەی کوردستانیانەش بیر بکاتەوە. دیقەت بدەن زمانی ئەو ڕەشنبیرەی دەم لە پەست مودەرنە وەردەدات، لەگەڵ زمانی کادرە حزبییە نەخوێندەوارەکان هەریەک زمان و ناوەڕۆکە، بەڵام بە سینتاکس و گوزارەی لە یەک جوداوە، ناوەڕۆک هەر یەک ناوەڕۆکی کەنە، بەڵام هەر ڕۆژی لە فۆرمێکی تازەدا تیریزە دەکرێت و زاراوەکانی دەگۆڕێن و پۆشاکی تازیان بە بەردا دەکرێت.
ڕەشنبیری کورد پاشکۆی سیاسەتە، یان وردتر بڵێن پاشکۆی حزبە، مەرج نییە لە ڕووی ئەرگانیزمەوە تاکی ڕەشنبیر لە حزبێکی سیاسییدا سازمان درابێت، بەڵام ئەو زیهنییەتی بیری پەدەکاتەوە هەمان ئەو زیهنییەتییە حزبەکان وەک گووتاری سیاسیی خۆیان قبووڵیان کردووە و تەرویجی بۆ دەکەن. ئەگەر بچینەوە سەر نموونە بە ڕوونکردنەوەی بابەتەکەمان ڕەنگە کەمێکی باشمان بکات. لەبەردا دەخوازم جیابوونەوەی باڵی مەکتەبی سیاسیی پارتی لە باڵی سەرکی پارتی "جیابوونەوەی جەلالی لە مەلایی" لە ساڵی 1964دا بکەمە سەمپڵەک، وەک دەبینین گووتاری ئەو باڵە گووتارێکی چەپی ماویی بووە، هەموو کایەی ڕەشنبیریی کوردیی لە ئاستی تاک و تەرا نەبێت، با دەدەنەوە بەڵای باڵی مەکتەبی سیاسییدا، دەیانەوە پاساوی فیکریی بۆ ئەو دوو کەرتبوونە بدۆزنەوە لە ریزەکانی شۆڕشدا، لە باڵی مەکتەبی سیاسیی بایدایەوە بەڵای دەوڵەتی داگیرکەری عێراقدا، ئەمە بە ڕەشنبیرانی ئەودەم و ئێستاش نەبووە شەک، بەڵکو هەر ئەو ستراتیژی ئەوسایە هەرجارەی لە بەرگێکدا خۆی مانیفێست دەکات و ڕەشنبیرانیش وەک ئێسپ عەرەبانەی ئەو بزووتنەوە سیاسییە ڕادەکێشن.
ئەو نموونەی لای سەرەوە پەماندەڵێت، خۆنی ڕەشنبیرانی کورد لانیکەم لە باشوور، چەند بچووکە، چوونکە بەشێکی لاوکییە لە ململانێی سیاسیی، ئەگەرنا ئەنتجلنیسیای کورد نەیتوانیوە گووتارێکی ڕەشنبیریی سەربەخۆ لە دەرەوەی هەژموونی کونزەرڤاتیڤانەی حزبەکان بە خۆنی گەورە و ئاگایی فیکرییەوە فۆرمەڵە بکات، بەو هەیەی کارەکتەری ڕەشنبیر لە هەمان کاتدا کارەکتەرێکی سیاسیی و چالاکوانی ململانێ حزبییەکانە و ناتوانێت لەودیو تەلبەندەکانی حزب و گووتارە حزبییەکانەوە خۆی ببینێتەوە. کەشەم لەگەڵ ئەوانە نییە بە ئاشکرا بوونەتە ئاژیتاتۆری حزبەکان، ئەمانە دەتوانین بە ڕەشنبیری حزبی ناودەبەین بکەین، بەڵام کەشەکە لەبەردایە ئەو گروپ و تاکە

ڕۆشنبیرانەی بەناوی بەڵایەنی و سەربەخۆیی و هاتوونەتە نێو گۆڕەپانەکە هەندێک بە ئاگایی بوونەتە بەشێک لە ئۆجیندای حزبی و هەندێک تریش بە دیفاکتۆ و نائاگایی کەوتوونەتە نێو ئەو واقیعەکەوە کە تەرەفداریی بە لایەنێکی سیاسیی دیاریکراو بکەن، ئیدی بەم حاڵەوە دەبێت خەونی گەورەی ڕۆشنبیرانی کورد چی بێت؟ هەرچەند دەمەوێ ئەوەش ئیزافە بکەم هیچ گشتاندنێکم پێ ڕاست نییە و لەڕەدا نامەوێ گشتاندن بکەم، بەڵکو لەسەر زەرینە قسە دەکەم،ـ لانیکەم ئەو زەرینەیەی مەیدانەکەیان بەدەستە.
لەوە کارەساتبارتر ئەوەیە، خەونی بەشێکی بەرفرەی ڕۆشنبیران هەندێ بچووک بێتەوە، مەبەستیلیزەی گەمژەیی دەکەن، لە ڕەی دنەدان و هاندان و ختوکەدانی هەستی ناوچەگەریی و شارچێتی هاووڵاتیان، یان دروستکردنی وێنەیەکی زەینی بۆ شەیتانی سیاسیی کە هەموو کەموکوڕیی و نەهامەتییەکان بخرێتە ئەستۆی ئەو ئەهریمەنە، ئەمە ئیقتباسە لە ڕۆشنبیریی دواکەوتووی عەرەبەکان، کە بارگاویبە بە ڕەحی ئاینی و کولتووری بەداوەت، ئاخر عەرەبەکان هەموو ریفەرمێکی سیاسیی و ئابووری و کولتووریان بیر بردۆتەوە، هەمیشە کاردەکەن لەسەر داتاشینی دوژمنێکی وەهمی و تەخکردنەوەی تیەری موئامەرە، بە ئەم مەبەستە شەیتانێکی گەورەیان هەبێزاردووە تا ڕک و کینەی خەیانی تێدا خاڵی بکەنەوە ئاوێش دەوڵەتی ئیسرائیلە و زایەنیزم. ئەم بیردۆزە بەشەویەکی تر وەک نەخشی کەلەڕا گواستراوەتەوە نێو کایەی ڕۆشنبیریی کوردیی بەتایبەت لە باشوور چوونکە ژێدەری بیرکردنەوەمان ئەو ڕۆشنبیرییە عەرەبییە ئیسلامییەیە هەنووکە دنیای عەرەبی کردۆتە دۆزەخی سەر زەوی، بەڵام تاکە جیاوازیی لەنێوان شەیتانی گەورەی نێو ڕۆشنبیریی عەرەب لەگەڵ شەیتانی گەورەی ڕۆشنبیریی کوردیی، لەوەدایە شەیتان لای عەرەب بگانەیە، بەڵام شەیتانەکەی ئەمە خەماڵییە و هەر خودی خەمانین!!.
ئەگەر بگەڕێنەوە بۆ ناونیشانی بابەتەکە و باس لە خەونی ڕۆشنبیری کورد بکەین، پێویستە ئەمجارە لە چەند پرسیارێکەوە دەست پێبکەین، وەکوو: ئایا ڕۆشنبیری کورد ڕەهی چی بووە لە گەشەکردنی پڕۆژەیەکی فیکریی لە کوردستاندا؟ هەژموونی ڕۆشنبیران جگە لە نوێیەکی سەرگەردان و خاڵی لە ئینتیما و بە ئاسە و ڕەشبین و پووچگەرا چیتری بەرهەم هێناوە؟. ڕۆشنبیری کورد چی فەرمۆش کردووە بە رزگارکردنی ئەقڵی کوردیی لە خەتەی نەریتی ئاینیی وشکەهاتوو یان خەیاڵدانی هەزگەرایی و خۆکی؟. ئۆجیندای ڕۆشنبیری کورد چی بووە لە ڕاستای گۆڕینی پەروەردەی کۆمەڵایەتی و بیناکردنەوەی کەسێتی تەکشکاو و پاسیڤی تاکی کورد؟. پڕۆژەی ڕۆشنبیرانی کورد چی بووە بە پێناسەکردنەوەی چەمکەکانی ژیان کە تەبا و کەک بێت لەگەڵ

ڕەحی سەردەم؟. ڕۆشنبیرانی کورد چییان ئامادە کردووە وەک تیۆر بۆ فەلسەفەی حکومەتانیکردن و دەوڵەتداریی؟. تیۆرییەکانی ڕۆشنبیرانی ئەمە چین بۆ بەگژاچوونەوەی دیاردەی گەندەڵی ئیداریی و ئابووری؟. پڕۆژەی ڕۆشنبیرانی کورد چی بووە بۆ گۆڕینی سیستمی پەروەردە و پێشخستنی قوتابخانەکان و بەرزکردنەوەی ئاستی هۆشیاریی؟. پڕۆژەی تیۆریی ڕۆشنبیرانی ئەمە چی بووە لە ڕاستای هۆشیاریی جەندەریی و سێکسیی؟. پڕۆژەی ڕۆشنبیرانی کورد چی بووە بۆ یەکسانی ڕەگەزیی و گۆڕینی ئاو خەیاڵدانەی ژن وەک سەرچاوەی لەزەت بۆ پیاو سەیر دەکات؟؟.

من لێرە وەڵامی ئاو پرسیارانەم دەوە نەک ئاو قسە باق و بریقانەی ڕۆشنبیرانی ئەمە فێری بوون و تووتی ئاسا دەیانڵێنەوە؟ باسی دروشمبازیی ناکەم بەڵکو باسی پڕۆژەی فیکریی دەکەم. ئەگەر ڕۆشنبیرانی ئەمە دنیای کوردییان نەخوێندەتەوە و بیریان لە کێشەکانی ناوی نەکردەتەوە، تەنیا یەک کێشە ببینن کە کێشەی سیاسییە ئاوە دەبێت ڕەگە بدەن بەم خاونی بچووکە. گەرکەمە ئاوەش تەنە پڕۆژە لەبارەی کێشەی سیاسییەوە، لای من ئاو فەرمە لە سیاسەت کە لە دنیای کوردییدا هەیە، نەک شایانی ڕەخنەلێگرتنە بەڵکو دەبێت بگەڕێت، بەڵام ئەم گۆڕینە تەنیا ئاو شێوازە لینینییەی گۆڕینی قووچەکی فەرمانڕەوا نییە، بەڵکو لە پێشدا گۆڕینی خەیاڵدانی سیاسییە، ئەمەش کاری ڕۆژ و دوو ڕۆژ نییە، بەڵکو پرۆسەیەکی هەمەلایەنەی درێژخایەنە و پێویستە بە ئاو گۆڕینە گرنگە دەست بە زەر بابەتی هەستیاری تر ببڕین کە ئاوێش پێوەندیی بە پەروەردەی کەمایەتی و ئاینی و خەڵکیی ئەمەوە هەیە وەک کورد، بە ئەم گۆڕینە لە خەیاڵدانی تاکدا و دروستکردنی تاکێکی کوردیی ساغەم لە ڕووی دنیابینییەوە، مومکین نییە ئاو گۆڕینە کودەتائامێزی قووچەکی سیاسیی هیچ بەروبووماکی هەبێت، بەپێچەوانە بە فیداڵدانی وزەی نەوەیەک و تەکشکاندنی خاونی زەرینەش.

وتەی داخستن

وەک هەموو بوار و کایەکانی تری ژیان، کایەی ڕووناکبیریی کوردیی لەسەرگەردانی و تراژیدیایەکی مەزندایە، ڕەنگە بەشێکی زەریش لە سەرگەردانییە سیاسیی و کولتووریی و فەرهەنگییەکانیش ڕاستەوخۆ پێوەندییان هەبێت بە سەرگەردانییە ڕۆشنبیرییەی هەنووکە لە ئارادایە، لێرەدا دەبێت ڕۆشنبیر بە ئەرکی خەی هەستێت و کارەکەی خەی بەدروستی بناسێت، تاکو ڕۆشنبیر پانتایی کاری خەی کە بەرهەمهێنانی مەعریفە و بیرە، جودا نەکاتەوە لە پانتایی کاری سیاسەتمەدار و ڕۆژنامەوانان، هیچ شتێک ناتوانێت ببێتە مایەی دڵخۆشی لە بواری پێشکەوتن و گەشان لە دڵخۆکەوە بە دڵخۆکی تر.

تاکوو ڕەشنبیری ئەمە سەرقاڵی گەمەکانی سیاسەت و حزبایەتی بێت، هەلومەرجەکانی کەمەگەڵ لە بری هەنگاوێک بۆ پێشەوە لینین وتەنی دوو هەنگاو بۆ دواوە دەبێت. ئەرکی ڕەشنبیرە پێش هەر کارێکی تر چالاکی لە کایەی خەیدا بکات، بەمانایەکی تر ڕەشنبیر دەبێت لەوە حاڵی بێت نە گیفارایە و نە مارتن لەسەر کینگ، بەڵکو ئەو دەکرێت لە بواری فیکر و ڕەخنەی مەعریفیدا بەشداریی بکات لە پرسەی گەڵانکاریی و لە پێشنەڕشدا گەڵینی عەقڵیەت و جیهانبینی تاک و گەڵینی شێوەی بیرکردنەوەی کەنسەرقاتیڤی کەمەگەڵ و گەڵینی فەرمی کلاسیکی کردەی سیاسیی.

کاتی ئەوەیە ڕەشنبیرانی ئەمە، بەرلەوەی سیاسەت و توخمە ڕەنگاوڕەنگەکانی کولتوور بخەنە ژێر نێشتەری ڕەخنەکانیانەوە، هاوزەمان چاوخشاندنەوەیەکیش بکەن بەسەر شێوازی کاری خۆیان؟ پێویستە ڕەشنبیران هەستەنگاندنێک بکەن کە خەریکە لە ماکینەی بەرهەمهێنانی هزری نوێوە دەبنە ماکینەی بەرهەمهێنانی هەجو و جنێوی نوێ؟ پێویستە ببینن دوای بیست و شەش ساڵ پاش ڕاپەڕین گەڵانکاریی پەزەتیڤ لە هیچ یەکێک لە بواڕەکانی رامیاریی و ئابووری و کولتووریدا ڕووینەداوە،! ئەمەش ئەگەر لەسەرکەوە نیشانەی ئەوە بێت دەستاتیکی فاشیلمان هەبووە بەدرێژایی دوو دەیە و نیو، لە ڕەهەندێکی تریشەوە نیشانەی تەمبەڵی ڕەشنبیران بووە لە تەرح و داهێنانی فیکریدا، چوونکە ئەمە شاهیدین لەسەر تایپێک لە ڕەشنبیریی بە داتاشینی وێنایەکی دزێو و جنێکەئاسای کارەکتەری سیاسییەکان "نێک سیستمی سیاسیی" خەی لەهەر چەشنە تیریزەیەک دزیوەتەوە، بەو مانایەی تەنیا بە شێواز و ئەدەبیاتی سیاسیی شێوی لەگەڵ دەستات یان حزبەکان کردووە، ئیدی ئاگای لە بواڕەکانی تری ژیرخانی فیکریی کەمەگەڵ نەماوە، ئاگای لە گووتاری ئاینی و تەخبوونەوەی مەیلی ئیسلامیی کەمەڵی کوردەواریی نەماوە، ئاگای لە ئیسلامییەکان نەماوە بە هەموو ڕەگاکان سەرقاڵی موبیلیزەن بە ئیسلامیزەکردنی کەمەگەڵی کوردستان، ئەمە هەرووک ئەو نموونەیە وایە، نەخۆشێک دەردەدار بێت بە شێرپەنجەی پێست، بەڵام پزیشکەکان لە بری کیمیە تەراپی نێشتەرگەریی جوانکاریی پێستی بە ئەنجام بدەن.

پێش ئەوەی دوا قسەی خەم لەم چاپتەرەدا دەکەم، ئەمەی کورد پێویستمان بە ڕەشنبیرێکی جیددی وەک عەلی حەرب هەیە، کە بریندێک بخاتە ئەو نەزعە ترسناک و خودسرسامییەی ڕەشنبیرانی ئەمەو. ئەو توانی ڕەخنەکان پێچەوانە بکاتەوە و شەڕەکە بباتەوە نێو ماڵی خودی ڕەشنبیران. کتێبە بەناوبانگەکەی "وەهمەکانی نوخبە یان ڕەخنە لە ڕەشنبیر" توانی بەخڕایەکی بوونە ببێتە جگەی مشتومە و ئیست

لەسەر گرتن. ئەو لە پاشکۆی کتابێکەیدا، بەم جۆرە دەپێقڕت "دان بەوەدا دەنێم من تەقەم لە ڕۆشنبیر کردووە، بە ئەندازەی ئەوەی هەنگاوم ناوە بە کردنەوەی مەلەفی ڕۆشنبیران بەرووی ڕەخنە و لێپێچینەوەدا. بەو مانایەی کارم بە لێقکردنی بەوا ڕەگ داکوتراوەکان کردووە، بەئەندازەی ئەوەی هەوەم داوە، جێ بەکەشکە لێژ بکەم و سەرلەنوێ پرسیارەکان فەرمانە بکەمەوە و تیشک بخەمە سەر ئەو شوێنانەی کرابوونە دەرەوەی چوارچێوەی بیرکردنەوە بە ئەندازەی باسکردنی پێوەندییە نادیموکراتییەکان و هەسوکەوتە تاریکبینەکانی ناو کەرتی ڕۆشنبیریی و نەوان دەستبژێرەکان، ئەمەش وای لێکردم ئەوڵەوێتەکان ژێراوژوور بکەم و ئاماژەی ڕەخنە بگرم. لە کاتێکدا ئیشی ڕەخنەگرتن لە ڕووی دەرەوە و واقیع بوو، تیرەکانی ڕەخنەم ئاماژەی ناوەوە کرد، واتە واقیعی ڕۆشنبیر لە ڕووی بیر و پراکتیک، یان گووتار و دامەزراوەوە".
نەبوونی ئەوەیە ڕۆشنبیر ڕووی ڕەخنەکانی ئاماژەی ناوەوە بکات و دواتر کەی ئیشکالییەتە ریشەییەکانی خۆی چارەکرد، ڕووی ڕەخنە بگرێت و ئاماژەی دەرەوە و واقیعی بکات. ئەمە لە ئێستادا پەویستمان بە توێژینەوەی ئەکتیڤی ڕووناکبیریی هەیە، پرسیاری گەورە بکات، لە پەدراوە بچووکەکاندا بەهای گەورە بدۆزێتەوە، نەک چاوی لەسەر ڕووداوە گەورەکان بێت، لەو سەنگەیەی کاری ڕۆشنبیریی ئیشکی تاقیگەییە، هەروەک پیشەی پزیشکەکان وایە، دوای ناسین و دۆزینەوەی ڤایرۆسەکان، دەتوانیت دەرمانی لەناوبردنی ڤایرۆسەکە بدۆزیتەوە. ڕۆشنبیرانی ئەمە لەسەریانە ڤایرۆسەکانی گەندەڵی و لاوازیی کۆستی تاکی کورد و خراپی ڕەوشتی سیاسیی و ئیداریی بدۆزنەوە لە تاقیگەکانی هزرین و لێکدانەوەی زانستیدا، پاشتر دۆزینەوەی دەرمان و پرۆسەی دەرمانکردنەکە ئاسانتر دێت بەدەستەوە. کەمتەرخەمی کوردیی دەیان دەردی کوشندەی هەیە، تەنیا دەردیش بەدکێکی ئاکاری سیاسییەکان نییە لە پرۆسەی حکومڕانیدا، بەڵام ئایا ڕۆشنبیران بەم جۆرە دەمێننەوە تاکو سەر یان نا؟ ئەمە ئەو پرسیارەیە وەڵامەکەی لە هەگبەکەی ئایندەدایە.

تێبینی: ئەم توێژینەوەیە چاپتەری پێنجەمی کتێبی "گووتاری پۆپۆلیستی و خوونی بچووکی ڕۆشنبیرانی کورد"ە کە لە سەرەتای ساڵی 2018 بە شێوەی کتێبی کاغەز لە ناوەوە و دەرەوەی وڵات بڵاوکرایەوە.

ئەوانەی کە هەمیشە قوربانی دەستی جەنگ و قەیرانەکانن … زاهیر باهیر

کارەنا کە قەیرانێکی ئابووریی قووڵی دروستکردووە و بریتانیا لە دوای ساڵی 1932 وە بەخێوەی نەبینوە هەر وەکو هەمو قەیرانەکانی دیکە زیاتر لە سەری کرێکاران و هەژاران و خانەکانی ئاسایی دا شکاوەتەوە و دەشکێتەوە. هەمیشەش لە قەیران و جەنگەکانا ئافرەتان و پیر و پەککەوتە و منداڵان لە ڕیزی پێشەوەی قوربانییەکانەوە بوون.
ئەمڕۆ لە بریتانیا و لەسەردەمی کارەنادا دیسانەوە زیاتر لە هەمووان ئافرەتانن کە پشکی شێری ئەم قوربانییە پێکدەهێنن نەك لەیەك لاوە بەکو لە زۆر لایەنەوە.
لە کاتێکدا کە یاسای یەکسانی لە کرێ و موچەدا لە بریتانیا لە 29/05/1970 بەیاری لەسەردرا، دەبوایە ئەو بەشایەی موچە یاخود کرێی کە لە نیوانی ٣٥گەزیی پیاوان و ژناندا هەیە وردە وردە بنەبە بکردایە، کەچی پاش 50 ساڵ هێشتا لە زەربەی شۆنەکانی سەرکاردا ئەو بەشایە بە ٣٥ژێی لە سەدا 15 هەر ماوە.
لە قەیرانە دارایەکەی 2008 دا کە هەتا دەستپێکردنی کارەنا-ش لە بریتانیا هەر بەردەوامبوو، لە سەدا 86 ی کارایی بەینی بیمەکان و دەرکردنی کرێکاران لە کارەکانیان، لەسەری ژناندا شکایەوە.

هاتنی کارەنا و قەیرانی ئابووریی بە دوایدا ئەوشی کە لە 50 ساڵی رابوردوودا کرا، لەوە دەکات گەر هەمووی لە دەست نەچێت ئەوە بەشی زۆری لە دەستبچێت.
ئەمڕۆ ئافرەتان لە بەشی باڵ و کافی شۆپ و چێشتخانەکان و هۆتێلەکان و شۆنەکانی بەشی گێشتیاریی و هونەرکانی فەین و خزمەتگوزاریدا لە سەدا 67 کەی پیاوانی کرێکاران پێکدەهێنن، لە کاتێکدا کە کارەناش ئەم بەشەی زۆر باش کوتاوە لەوە ناکات هەتا بەهاری ساڵی ئایندە، 2021 ، دەخەکە بگەیتەوە باری ئاسایی، کەواتە لەرشدا هەر ژنانن کە باجی گەورە دەدەن.
ژنان لە بەشەکانی باخچەی منداڵان و پەروەردە و تەندروستی و

بەتایبەتی دایەنگاکانا [ئاگابوون لە ساوایان و منداڵانی تەمەن بچوك] کاری سەرکی دەکەن. هەر لەم بەشی ئاگابوون لە ساوایان و منداڵانی بچوك، ڕێژەی کارکردنی ژنان لە سەدا 97 . بەشکی ئەمانەش کارکانیان لەدەستدەچێت پاش ئەوەی کە دایکانی ئەو ساوا و منداڵانە لە کارکانیان دەردەکرێن یاخود ناچاردەکرێن کە کارکانیان بەجێبهێڵن ئەو کاتە خەیان ئاگایان لە ساوایان و منداڵەکانیان دەبێت.
کولتوری خاوەنکار لە کەرتی تایبەتیی-دا ، نادڵۆتیی، وایکردووە کەمتر ئافرەتانیان وەرگرتووە، کاتێکیش کە وەریشیان گرتوون بە پارەی کەمتر لە پیاوانی هاوکاریان، بووە ، ئەویش لەبەر ئەوەی ئافرەتان بە حوکمی بوون بە دایك یا دیکبوونیان ئەگەریی لەسەر کار دواکەوتنیان هەیە ، دووگیان دەبن ، منداڵیان نەخۆش دەکەوێت ، تووندووتیژییان بەرانبەر بەکاردەهێنرێت، هەموو ئەمانەش یانی بزربوونیان لەسەرکار و بەرهەمهێنانی کەم . لەم ساتە وەختەشدا باشترین بیانوو هەیە بە خاوەنکار کە ژنان لەسەر کار دەرکەن ، یاخود لە ئایندەدا وەریاننەگرن. بە گوێرەی ڕاپرسێکی نوێ، ساڵانە 54000 ئافرەت هەر بەو هۆکارانەوە لەسەر کارکانیان دەردەکرێن.

تووندوتیژی دژ بە ژنان لە بریتانیادا بووەتە شتێکی ئاسایی هەفتەی لە 2 بۆ 3 ئافرەت لە لایەن هاوژینەکانیانەوە، یاخود برادەرە کوڕەکانیانەوە یا لە لایەن کەسانێ مەردو کەنێ بەیفرێند و یا لە لایەن خزانەکانیانەوە، دەکوژرێن .
لەم سەردەمی کەرنایەشدا بەکارهێنانی تووندوتیژی دژ بە ژنان لە هەموو وەختێك زیاتری کردوە. بە گوێرەی ڕاپرسێکی فەرمی ڕێژەی 09/04 لەو کاتەوەی کە کەرنا دەستیپێکردوە ڕێژەی پێویدنیکردنی ئافرەتان بە هۆی هاوکاریی و کەمکپێکردنەوە سەبارەت بە تووندووتیژی کە بەرانبەریان بەکارهێنراوە، بە ڕێژەی لە سەدا 26.88 لەچاو پێشترا زیادیکردووە.
هەر بە گوێرەی ڕاپرسێکی دیکە لەوەتی کەرنا هاتووە لە سەدا 47 ژنان کارکانیان لەدەستداوە و لە سەدا 14ی دیکەیان نەرداراونەتە ماڵەوە بە موچەی لە سەدا 80 ی سەر کاریان ، بەهام زمانەتی گرانەویان بە سەر کارکانیان کەم.
لە سەدا 69 ئەوانەی کە کار دەکەن و موچەکەیان کەمە ژنانن، کە تەنها یەک لە دە کەسیان دەتوانن لە ماڵەوە کارکانیان ئەنجامبدەن و ئەوانی دیکەیان کارکانیان وەکو کاری پاککردنەوە و کار لە باە و دووکان و سوپەرمارکێت و شوێنکانی دیکەدا و شۆفێری پاس و کاری شەمەنەفەرکانی سەر زەوی و ژێر زەوی ، دەبێت ڕێژانە لەسەر کار

ئامادەبن ، ئا لەم بارەشدا کە لە ئێستادا لە بریتانیا شوێنکانی سەرکار داخراون، بەشی زۆری ئەوانیش کاریان نییە.
ئەمانە هەمووی بەڵگەن کە قوربانییەکانی دەستی هاوردەکانی کۆرەنا، بەشی هەرە زۆریان ئافرەتانن، بەیە دەتوانین بڵێن کۆرەنا ڤایرسەکەی 50 ساڵ لەمەوبەری لە بریتانیا کردەوە بە خوریی.

Zaherbaher.com

زاهیر باهیر
30/05/2020

لە ستایشی بەدبەختیدا.. نووسین: حەمە هیوا

لە ئەمڕۆ لە جیهانی سێیەم شتێک بوونی نەماوە بە ناوی سانسۆر. هەموو شتەکان بەردەستن،، هەشیاری بوونێ قسەیەکی عەیبدار، لە هەمان کات ناجیدیەت بوونێ ڕەچکەیەکی کامە. پرسیارێک لەڕە وجودی دەبێت: ئایە چ شتێک وا دەکات مرۆڤ لەم جیهانە فراوان و پڕ لە ژاوەژاوە، لەم گوزارەنەی کە لە بچوکترین کاڵا تا دەگاتە گەورەترین کاڵا بەردەستە، کەچی مرۆڤ خۆی وەک بونەوەرێکی ناجێگیر و نەشاز دەتە بەرچاوان؟
لەهەرچەندە وەڵامی ئەم پرسیارە یەک لایەنە نیە و سادەگی نیە، بەڵام من پێم وایە نەبوونی بەدبەختیە. دەبێت ئاماژە بەوە بکەم بەدبەختی بەو واتا تراجیدیانە نا، کە هەمووان لەی تێگەشتون. هەنووکە دونیا لەوانلەوە لە گەڕان، وەڵە گەڕانکاریەکان لەو ئاستەدا نین، شایەنی دڵشادی و بنیادنانی جێگیری بن، بەڵام لەگەڵ ئەو نەگەتیڤیەدا ناتوانین نەفی لە بکەین. ئەمڕە هەم جیهان و هەم مرۆڤ پێویستیان بە بەدبەختیە. بەدبەختی لە پێناو ئاشتکردنەوەی تاک لەگەڵ خۆیدا. بەدبەختی لە پێناو هەشیارکردنەوەی سەبەکت. بەدبەختی لە پێناو تێرامان لە قەیرانە ناوکی و دەرکیەکان. بەدبەختی لە پێناو بینینی گشت ئەو دیاردانەی، کە لەمڕۆدا بونەتە مۆتیڤێک. هەرچەند ئەوانەی ئاماژەمان پێدا تەواوی گرفت و کێشەکانی ئەمڕە نین، بەڵکو هەکارگەلێکن کە

ئەمرۆ مرۆڤی وەک تۆک گرتووە. لە تۆک کۆمەڵایەتیەکان رۆژانە دەیان و سەدان دیاردە دەبینین، کە هەریەکەو لە بوارێکدا خەی دەبنەتەوە. کەچی هەزارەها کەس بە ئەوەی بچوکترین وێنا و تێگەشتنی بەی هەبێت، لە بارەیەوە دەدوێت و بەو تێگەیشتنەی، کە خەی هەگرتی رای دەردەبڕێت. ئەم جۆرە نا هەشیاریە پەیوەندی نیە بە ناوچەی ئەمە، پەیوەست نیە تەنها بە رۆژهەڵاتی ناوەراستەوە، بەڵکو ئەفسووس لە هەمو جێگایەکی ئەم جیهانە ناهەشیاری بوونێ کەڵتور، هاوکات مرۆڤ بەبێ هیچ ویستێکی ئەپستمەلۆجیانە پەیرەوی نا ئاگایی و نا هەشیاری دەکات. فەیلەسوفێکی گەورەی ئەڵمانی دەڵێت: هەموو تێگەشتن و ڕێگا تاریکەکان، لە ڕەی بەدەنگیەوە بەدەر دەکەون. دەبێت ئەمە لە چەنیەتی بەدەنگی تێ بگەین ، هاوکات لە کاتی بینینی وێنە تۆخ و نارونەکانی زەمان فریو نەخەین، بەڵکو لەیان ئابمەنین و لە ڕێگای بەدەنگیەوە، گشت پەیام و تاریکیەکان ببینین.

شیعری کوردی لەخراپترین قۆناغی تەمەنیدا !... کاروان حەسەن سلێمان

لەسەرەتای سەرهەدان و دەستپێکردنی شیعرەوە لە ئەدەبی کوردیدا، کە لە باباتاهیری هەمەدانی یەوە(٩٣٧-١٠١٠)ی زاینییەوە ژیاوە، شیعری کوردی دەست پێدەکات تاکو ئەمڕۆ، واتا تەمەنی شیعری کوردی زیاتر لە(١٠٠٠) ساڵێ و لەوماوە درێژدا شیعری کوردی بەدەیان قوتابخانە و ڕێبازو و وەستگە و قۆناغدا تێپەڕیوە، بەڵام هیچ کات لەو قۆناغ و سەردەم و کاتانەدا وەک ئێستا بە بایەخ و خراپ و بە ناز نەبووە! ئەوەتا ڕۆژانەشیعر لە خاچ دەدرێ زیندەبەچاڵ دەکرێ ڕەسوا دەکرێ بە وشە و ڕستە و بەرهەمی کرچ و کاڵ، ڕۆژ نییە بەناوی شیعرەوە بابەتگەلێکی سواو بە مانا بە سەروبەر لەمیدیاکان لەڕۆژنامە و گۆڤارەکان لە کتێبە بەناو دیوانەکان چاپ و بڵاو نەکرێنەوە. ئاخرشیعر ئەوەنیە دوو وشەو ڕستەی سەروادار ڕیزبکەیت و ناوی بنێی شیعر، ئاخر لەهەزار ساڵەی تەمەنی شیعرەوە شیعرنەبووە بە ئیحساس و واتا و خاڵی لەهەست و سۆز، ئەی کەواتا ئەوەموو بە

سەروبەریەی شیعر بە؟ زۆربەی ئەوبەناوشاعیرانەی ئێستادەنووسن بە ئاگان لەیاسا و دەستوور و بنەماکانی
شیعر(عەرووز، کێش،سەروا،یەتمی ناوەوە،جوڵەئێستاتیکیەکانی شیعر،هونەرەکانی ڕەوانبێژی،هاو واتایی و هتد…)

ئەگەرباسی شیعری کلاسیک بە خۆ بە شیعری ئازادیش چەندین یاسا و دەستور و بنەما هەیە(ئاوازی ناوەوە،جوانیناسی،مانای قوڵ ،دەربڕینی زۆرترین مانابەکەمترین وشە، ڕەوانبێژی وهونەرەکانی، ڕیتم و سەروای گونجاو لەشوێنی خۆی،جۆری بەگۆ و چۆنیەتی دابەشکردنیان)بەڵام لەقەناغی ئێستای شیعری کوردی زۆربەکەمی و بەحاڵ ئەویاسا و دەستور و کارانە لەشیعردا بەرجەستەدەبێ و دەبینرێن کەچی زۆری و بڕی و بە سەروبەریەکان لەشیعری کوردی لەقەناغی ئێستادا هەروا زیاد دەبن و ڕەژانە دووبارە و دەبارە دەبنەوە، ئاخر ناکرێ تۆ شارەزایەکی سەرپەیت هەبێ و دەست بکەیتەقەڵەم و بەوشە بەشێتەوە و بەخەت بەڵی شاعیر و وشە بە مانا و کرچ و کاڵکانیش بەشیعر هەژمار بکەی، ناکرێ پاشخانێکی قوڵت نەبێ لەناسین و خوێندنەوەی شیعری شاعیرانی کلاسیک و نوێبوونەوەی شیعری کوردی و نەناسینی (باباتاهیر و مەلای پەرێشان و مەلای جزیری و نالی)بەخشت بەڵی شاعیرئاخر ئەوچوارە شڵەسواری شیعری کوردین و بناغەدانەر و بنیاتی شیعری کوردی لەدەست ئەمانبووە و گەیشتووەتە ئەمڕۆ ، ئیترچۆن خۆت دەخەیتە ژێر ئەوبارە قورسە و وشە و ستە و کەمەڵک شتی بە واتا دەژنییە سەرکاغەز و پێشیدەڵی شیعر و خشت بەشاعیر دەناسێنی. لەلایەکی تر نازانم چۆن وەزارەتی ڕۆشنبیری ڕاگەیاندا ئەوهەموو بە سەروبەریە لەبەواری شیعر دا چاپ و بڵاوبکاتەوە؟ ئاخرشیعر هەر وشەیزکردن و دروست کردنی سەروایەک نییە بە ڕازاندنەوەو ڕەنگ کردنی ڕوخساری شیعرەکە؟

شیعرئەبێ ئیحساس بە بتجوڵێنێ ناخت ئاوداە، بیروهزرت بجوڵێنێ و وابەستەی خۆت بکات لەمانا و زانیاری و چێژ و لەززەتدا، ناڕەین هیچ بەرهەمێک باش نییە و هەمووی زەربی سفر بکەین بەڵکو گەنجی وامان هەیە بەجوانی و سەلیقەی باش و ڕۆشنبیری چاک لەخزمەت شیعربەکلاسیک و شیعری ئازادەوە، بەڵام بەواتانبە بەشی هەرزەری بەناو شیعرکانی قەناغی ئێستای شیعری کوردی بریتییە لە دەردەدە و هیچ پەیوەندی بەشیعرەوە نییە. ئەوتا(وشەیزکردن لەفەڵەمی شیعریان شیعری وشەیزکردن بەتەدیاریدەیکی هاوچەرخ)(١)لەئەدەبی کوردی. لەلایەکی تر شیعر پەویستە چێژببەخشێ ئاخر جیاوازی نێوان قسەی ئاسایی و شیعر چییە ئەگەر چێژی نەبەخشی ؟ ئەو وشانەی کەتۆ پێیان

دڵی شیعر هەروەک ڕێچار دەڵێت: شیعر هونەرێکە مەبەستی ئەنجامدانی گەورەترین چڕبوونەوەی هەستە بەگوێگر(٢) کەواتا هەموو ئەو بەناو شیعر و بڕەهمانەی دوورن لەچڕ و مانا و واتا خاڵین لەشیعر و دڕدۆنگی ئاسایین و ناچنە چوارچێوەی بڕەهمی شیعرییەوە. ئەوەتا ئێژانە دەبینین کەهەندە جار چەند دڵنگی بە مانا و بە مەبەست بە واتا دەبینین بە ئەوەی هەڵگری هیچ ئامانجێک بە هەندە جاریش چەند ڕستەیەکی بە کۆک.کەوابە چۆن شیعری باش و چاک لەیەک جیادەکرێتەوە ئەبە هانا بە ئەو وتەیەی (نیەس هاو)ببەین کەدەڵێ:شیعری باش تەمەنی درێژ و لەژیانی کەسانێکداچەند وشەیەکی پیرەزی لەدەداهەڵگرتووە(٣) بەشیعری خراپیش پێچەوانەکەی ڕاستە.

کاروان حەسەن سلێمان ـ هەولێر

_____

ـــــ (١)مرۆڤەکی تر،د.موحسین ئەحمەدعومەر، چاپی یەکەم٢٠١١ لاپەڕە(٣٧)
(٢)دەروازەی شیعرناسین،جمال حبیب الله،چاپی یەکەم ٢٠١٣لاپەڕە(١٨)
(٣)نیەس هاو،شیعر بە ترسنۆکەکان نییە،ئامادەکردن و وەرگێڕان:ئالان پەری،چاپی یەکەم ٢٠١٦لاپەڕە(٦١)

لە تووژەوە بۆ مەریوان و لەوشەوە بۆ بنکەی بەلەبزان … ئەحمەد رەجەب

وانەکانی ژیان

لە شەوی 12 ی تەموز بابی سەرباز ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی حزبی شیوعی عێراق وتی ئامادە بە بەیانی بەرەو هەورامان ئەتنێرین بۆ لای هاوڕیانی سلێمانی لە بنکەی بەلە بزان و ئەبۆ لە مەریوان پرسیاری ئەو شوێنە بکەت و هەندێ ڕێژنامەو بەیان و ڕاگەیاندنەکانی حزبم پێچاوەتەوەو بیانبە لە دزی برایانی پارتی دیموکراتی کوردستان ـ

عیراق بارەگایان هەیە و پێچراوەکە بدە بەوان و لە بەرەبەیانی رۆژی 13/7/1979 بەرەو بۆران و سەردەشت ڕێگام گرتەبەرو لە سەردەشت لە کەبابخانەکەی عەلی نانم خواردو چوومە گەراجی گواستنەوە (نەقلیات) و لە گەڵ چەند کەسێك سواری لاندروفەرێك بووین و، خەڵکەکە بە گەرمی باسی بارودۆخی کوردستان و پێشمەرگەو ئۆرانیان ئەکردو منیش گوێگر بووم و یەکێك لە تەنیشتمەوە رووێتکردم و وتی برا بۆ بۆدەنگی؟ و وتم بۆدەنگی باشەو ئەمە یەکتر ناناسین و لە بانە لە یەك دائەبڕێن و ئیتر بوو بە وتی و وتم تا گەیشتینە بانەو هەریەك بەلایکدا چوو.
لە بانە بە ئۆتۆمبێلکی جوان و قەشەنگ ساخت ایران ، واتە (دروستکراوی ئۆران) و ناوەکەیم لە بیرچووەتەوەو بەرەو مەریوان کەوتینەڕێ و بۆ ئێوارە گەیشتینە مەریوان و، پیاسەیەکی کورتم کردوکەبابخانەیەکم دۆزیەوەو نانم خواردو بە وەستاکەم وت کاکە ئوتێلکی باش چۆن بدۆزمەوەو یەکسەر بەدەستی ئاماژەی کردو وتی : ئەوە باشترین ئۆتێلەو منیش چووم و، هەر لە دەرگاوە یەکێك بەرەوروووم هات و وتی : کاکە شناسنامەکەت و، منیش پێم وت پێم نییەو کابرا هەڵچوو وتی ئەی بوو هاتویت بۆ ئێرە؟ وتم کاکە من لە سلێمانییەوە هاتووم و بەرەو هەورامان ئەڕۆم و خەڵکی ئێرە نیم و، لەو کاتەدا پیاوێك وتی کاکە وەرە بۆ لام و، چووم وداوای لێبووردنی کردو وتی دێتەنگ مەبە ئەو هەرزەیە کورمەو، منیش وتم کاکە هیچ رووینەداوەو کێشە نییەو، پیاوەکە (کاکە) زۆر شتی پرسی لە بارەی رژێمی خوێنڕژی سەدام حسەین و حزبی بەعس و، لە کۆتاییدا وتی خەیرە بەرو هەورامان ئەڕۆن؟ وتم برایەکم پێشمەرگەیە ئەڕۆم بۆ سەردانی و، پیاوەکە قسەخۆش و زۆر بێ بوو پرسیاری زۆر کردو بە کورتی وەڵاممدایەوەو، کە زانی حەزم لە خەوەو هیلاکی ڕێگام بە کرێکاری ئوتێلەکەی وت جێیەکی باشی بۆ دابنێ و میوانی منە.
بەیانی زوو ڕۆژی 14 ی تەموز (جولی) 1979 لە خەو هەستام و ویستم برۆم خاوەن ئوتێلەکە وتی مەڕۆ دەرەوەو هێشتا زووەو ئەبێ پێکەوە نان بخۆین و، سفرەیەکی لە سەر مێزێك راخست و بە کاکەگوێزو هەنگوین و ماست وپەنیر رازاندەوەو لە نانخواردن بووینەوەو کاکە وتی براکەت پێشمەرگەی کێیە؟ وتم حزبی شیوعی و، کاکە بەبێ وەستان وتی کۆمۆنیستەکان خەڵکی باشن و، پرسی بۆچی لە هەورامانن؟ و لە کوێی هەورامانن؟ منیش لە وەڵامدانەوەکە دوورکەوتمەوەو وتم نازانم تەنها بە منیان وتووە لە بەڵە بزانن و، نزیك چاشتانگا سوپاسی کاکەم کرد بۆ میوانداریەتییەکەی و قسە خۆشەکانی وخواحافیزیمان لە یەکتر کردو لە ئوتێلەکە دەرچووم و بەرەو ئۆتۆمبێلەکانی دزلی – نەوسود ئەڕۆیشتم لە پر دووسێ دەستدرێژی گوللە کراو، کەمێك وەستام

دەنگی تەقە زیادیکردو منیش بە پەلە گەرامەوە بۆ ئوتێلەکەو، کاکە یەکسەر بە پیرمەوە هات و وتی چیبووە؟ وتم نازانم دوو سێ دەستڕێژ کراو و لە شوێنی خۆم وەستام و هێندە نواریم لە دەورو پشتم هیچ نەبوو ناچارگەرامەوە بۆ ئێرەو، کاکە چووە خوارەوەو تەقەکردن گەرمتر بوو لە پاش کاتژمێرێك کاکە گەرایەوەو هاتە سەرەوەو، وتی دانیشەو مەڕۆ شەر لە نێوان یەکێتی جوتیاران و تاقمی موفتی زادە گەرمەو، لە دەوروبەری نیوەڕۆ تەقە وەستاو بیستم یەکێك بەناو (عەبە حەبیب) بەرپرسی تاقمی موفتی زادە سەر بە رژێمی ئێران کوژراوە.

نیوەڕۆ نان و کەبابم خواردو سواری ماشین بووین و لە نزیك بڵکەرە کۆمەڵێك چەکدار ماشینەکەیان راگرت و چەکدارێك هاتە پێشەوەو سەیری دەموچاومانی کردو بە منی وت کاکە شوناسنامەکەتم پێبدەو، وتم پێم نییەو شوفێرەکە وتی ئەم برایە خەڵکی ئەو دیوەو ئەوروات بۆ هەورامان و چەکدارەکە هیچی نەوت و زیاتر لێم وردبووەوەو وتی فەرمو برۆن و شۆفێرەکە وتی ئەگەر لە رێگا پرسیاریان لێکردی من وەڵام ئەدەمەوەو وتم باشەو، گەیشتینە دزێی لە بن کەپرێك هەندی چەکدار زیتبوونەوەو بە یەکدەنگ وتیان هەرهەموتان بڵێنە خوارەوەو یەك یەك دابەزن و، هاوکات زانیم ئەمانە برادرانی پارتین و نێرە هاتە سەر من و، چەکدارێك لێی پرسیم بۆ کوێ ئەڕۆیت؟ و منیش پێچراوەکەم لە جانتاکەم دەرهێناو وتم بگرە ئەمە لە حزبی شیوعییەوە بۆتان هاتووەو، چەکدارەکە بانگی برایەکی تر کردو دیارە بەرپرسیان بوو داوای لێبوردنی کردو فەرموو فەرموویەکی زێرکرد دابەزن پشوویەك بدەن، کاکەی شوفێر وتی درەنگەو بڕۆن باشترەو دزێیمان بەجێهێشت و گەیشتینە سەرشاخ و، شاخەکە درێژەی زەنجیرەی شاخی سورین و ملەخورد بوو زێر بڵندو دەشتی شارەزورو هەڵەبجەو هەورامان هەر هەموویان جوان و دڵفرێن دەرکەوتن و، لە بەر ئەوەی باری ماشێنەکە قورس بوو کاکەی شوفێر بە ئەسپایی ئۆتۆمبێلەکە گەیاندە شارچکەی نەوسودو لە بەر ماڵێك وەستاو دوو پەری وەك گوڵەباغ و جوانی نەوسود هاتنەدەرەو بەخێرهاتنیان کردین و، بە زاراوی هەورامی لە گەڵ شوفێرەکە کەوتنە قسەکردن و یەکێکیان چووە ژوورەوەو ئاوی خواردنەوەی بۆمان هێناو ، لە کۆتاییدا شوفێرەکە وتی سوار بە با برۆین درەنگەو، دوو قسەی من و کاکەی شوفێر سەرەوخوار بووینەوە پردێکی بچکۆلە لە سەر رووبارێك بوو وپرسیارم کرد ئەم رووبارە ناوی چییە؟ کاکەی شوفێر وتی قوربان ئەو رووبارە سیروانەو ئێستا بە کناری ئەڕۆین و، کاکە راستیکرد شۆبووینەوەو لە پاش ماوەیەك گەیشتینە دێیەك لە سەر رووباری سیروان بەداخەوە ناوەکەیم لە یادچووەو منی بردە ماڵیك وتی ئەم برایە ئەچێت بۆ

بەلەبزان بۆ لای هاوڕیانی حزبی شیوعی و، ماڵەکە بەو شەوە مریشکیان سەربری و بەدەم قسەکردن و نانخواردن نیوەی شەومان تێپەراندو هیلاکی ڕبووم و بە باشی نووستم و، بەیانی هەستام لە خەو دوو چەکدارم بینی و، خاوەن ماڵەکە وتی وەرە ئەمانە پێشمەرگەی خۆمانن و، لە میانی قسەکردن وتم پێشمەرگەی کۆ لەم ناوچەیە هەیەو وتی ئێرە بە دەستی حزبی دیموکراتی ئێرانەو نان وچام خواردو خاوەن ماڵەکە تا دەرەوی دێ لە گەڵم هات و ڕێگایەکی پیشاندام وتی ئەم ڕێگایە بگرە ئەتباتە ناو بەلەبزان و، منیش ملی ڕێگام گرت و لە نیوەی شاخەکە هاوری بورهان ئەحمەد { هاورێ عەتا} م بینی و لە پاش چێنی وچاکی وتی من ئەرێم بۆ پاوەو تێش کەمت ماوە سەرکەوە بۆ لای هاوڕیان و، ئەو بەرەو خوار بووەو منیش بەرەو سەرەوەو گەیشتمە لای پیرەپیاوێك وتم قوربان خاڵە کیان بەلەبزان زۆری ماوە، خاڵە پێکەنی وتی وەرە دانیشەو ئاوێك بخورەوو منیش دانیشتم وئاوم خواردەوەو خاڵە وتی ئێرە بەلەبزانەو پاش کەمێکیتر بۆ نانخواردن هەموو برادەران دێنە خوارەوە ئەگەر حەز ئەکەێت کەمە کەمە سەرکەوەو کەپرەکان ئەبڕنێت و، سەرکەوتم پێل پێل هاوڕیانم دی و پێشوازییان لێکردم و هاوڕیان کەمە کەمە دابەشکرابوون و من چوومە ئەو کەمەی هاوری حەمەکریم قەرەچەتانی { حەمە ساڵح}.

ـــــ (ماویەتی)....

30/5/2020

قایرسی ڕگزپرستی زۆر قزونترۆ لە کرنا ... ڕزا شوان

ئەمریکا بۆ دروشمی بریقدار هیچی نەهشتۆتەوە، خۆی بۆ پشێنگ و بۆ نموونەی ئازدای و دیموکراتی و دادپروەری و یەکسانی و مافخوازی و جیاوازی نەکردنی نژادی و فرەڕەنگی دژانێت لە جیهاندا. بەڵام لە راستیدا ئەمانۆ راست و کرداری نین و تەنیا دروشم و قسەی ڕووتن. تا ئەڕۆش ڕگزپرستی و جیاوازی کردن لە

نەوان سپی پێست و ڕەش پێست، لە ئەمریکادا کاتێ نەبوونەتەوە. تا ئەمڕۆش بەشێک لە سپی پێستەکانی ئەمریکا، بە گومان و بە چاوێکی سووک و بە هاوڵاتیانی پلە دوو لە ڕەش پێستەکانی ئەمریکا دەڕوانن.
کارەساتی کوشتنی (جۆرج فلۆید) ی ڕەش پێستی ئەمریکی کە بە ڕەسەن ئەفریقییە، لە ڕۆژی دووشەمە (٢٥/ مای/٢٠٢٠) لە شاری (مینا پۆلیس) لە ویلایەتی مینیسوتا لە ئەمریکا، بە ڕۆژی ڕووناک و لەسەر شەقامی سەرەکی و بە بەرچاوی خەڵکییەوە، ئەفسەری سپی پێستی ئەمریکی (دێریك شاوفین) کە چوار ئەفسەری پۆلیسی تریشی لەگەڵدا بوون، دوای ئەوەی بە تووندی بەاوکردنەوەی بیست دۆلاری ساختە، جۆرج فلۆید دەگرن، هەردوو دەستی لە دواوە پێکەوە کەلەپچە دەکەن. پۆلیسەکان لە بەردەمی ئۆتۆمبیلەکەیاندا جۆرج فلۆیدیان پاخست. ئەفسەری پۆلیس (دێریك شاوفین) زۆر بەویژدانانە و دڕندانە و نامەردانە، لە پشا پێستاەکانی دوایش چەکەکانی خستە سەر ملی (جۆرج فلۆید). فلۆید هاواری کرد و لێی پاڕایەوە: "تکایە ناتوانم هەناسە بدەم" ئەو خەڵکییەی کە لەوێدا وەستابوون، زۆر داوایان لە دێریک شاوفین کرد کە وازی لێبهێنن و ئەشکەنجەی نەدەن. بەڵام بە سوود بوو، دێریک گوێی لێنەگرتن و بە ماوەی پێنج خوولەک، چەکەکانی لەسەر ملی جۆرج فلۆید لانەدا، تا هەناسەی وەستا و مرد.
یەکێک لەو کەسانەی کە لەو کاتەدا لەوێ بوو، بە ڤیدیۆی مۆبایلەکەی وێنەی ئەو دیمەنە دڵتەزێن و نامرۆییەی گرت، لە هەمان ڕۆژیشدا لە ئینتەرنێتدا بڵاوی کردەوە، کە ڕەشەکان و خەڵکی و چالاکوانان و داکۆکیکەرانی مافەکانی مرۆڤ ئەو گرتە ڤیدیۆیان بینی، لە ئەمریکا و لە هەموو جیهاندا، زۆر بە تووڕەیی و تونديەوە، شەرمەزار و پرۆتیستۆی ئەو تاوانە ڕەگەزپەرستییەی ئەمریکایان کرد. تا ئەمڕۆش نەفرەت بارانی ئەمریکا دەکەن.
لە شاری (مینا پۆلیس) دا، بە سەدان لە ڕەشەکان و بەشێکی زۆریش لە سپییەکانی ئەم شارە، خۆپیشاندانی ناڕازایی و شەرمەزاری و پرۆتیستەکردنی کوشتنی جۆرج فلۆیدیان سازکرد و بە ئۆپۆزیسیۆنی تووندی و تووڕەییەوە، ناڕازایی خۆیان ڕاگەیاند و هەڕەشیان کرد سەر بنکەیەکی پۆلیسی شاری مینا پۆلیس و سووتاندیان. ئەمریکا (٥٠٠) پۆلیسی نیشتمانییان ئەمریکی لە شەقامەکانی مینا پۆلیسدا، بە بڵاوکردنی خۆپیشاندەران بڵاوکردەوە، سەرەڕای ڕاگەیاندنی باری نائاسایی و قەدەغەکردنی هاتووچۆکردنیش، بەڵام خۆپیشاندانی پرۆتیستەکردنی کوشتنی جۆرج فلۆید، زیاتر تەشەنەی کرد و گەورەتر بوو، هەموو شارە گەورەکانی ئەمریکای گرتەوە بە شاری (واشنتۆن) ی پایتەخت و بەردەم (کۆشکی سپی) شەوە. تا ئەمڕۆش خۆپیشاندانەکان درێژەی هەیە. دۆناڵد ترامپی سەرۆکی ئەمریکا بە (ڕەگەز) ناوی

خەپشاندەرانی برد و هەڕەشەی ناردنی سوپای کرد بۆ سەرکوتکردن و بەلاوە پێکردنیان، مافی ئەوەشی بۆ پۆلیس دا، گەر پێویستی کرد، تەقە لە خەپشاندەران بکەن.
(جۆرج فلۆید) کێیە؟ جۆرج فلۆید هاوڵاتیێکی ئەمریکی بۆ ڕەسەن ئەفریقییە، تەمەنی (٤٦) ساڵە، لە شاری (هیوستن) لە گەڕەکی سێیەمدا لەدایک بووە، گەڕەکێ بە زەری ڕەشکانی لە دۆزین. جۆرج فلۆید قەناغی خوێندنی ئامادەیی هەر لەم شارەدا تەواکرد. هاوسەرگیری کردووە و کچێکی شەش ساڵانی هەیە.. فلۆید لە تەمەنی هەرزەکاریی دا، ئێستەرێیکی تەپی پێی ئەمریکی بوو.. زۆر کەس بە (دەوە ڕووخوشەکە) ناویان دەبرد. هاوێیێکی کۆنی جۆرج فلۆید، کە ناوی (دونەل کوپر) ە، ئەوەی دەتەوێ یاد، کە چۆن جۆرج فلۆید، لە یارییەکانی تەپی پێی ئەمریکادا، گۆڵ لە دوای گۆڵی تەماردەکرد و بەسەر هەمووانداسەردەکەوت. ئەم هاوێیەی دەڵێ:" جۆرج فلۆید، کەسایەتییەکی هەمن ڕۆح سووک بوو".
هاوسەرەکەی جۆرج و منداڵەکەی لەگەڵ دایکیدا، هەر لە هیوستن دۆزین. بەڵام هەر خۆی لەبەر بۆ کاری، ڕووی لە شاری (مینا پۆلیس) کرد، بۆ ئەوەی کارێک بدۆزێتەوە و بژێوی خێزانەکەی دابین بکات. لەم شارەدا دوو کاری دەکرد، بۆ ڕۆژ شوفێری لۆری بوو. بۆ شەویش قاگت (پاسەوان) بوو لە ریستۆرانێکی لاتینی دا. خاوەنی ریستۆرانەکە دەڵێ:"جۆرج فلۆید هەمیشە ڕووخۆش و ئەسک سووک بوو، گەڵە هەڵوەستی باشی هەبوو. بۆ گەرمی سەمای دەکرد، بۆ ئەوەی خەڵکی بهێنێتە پێکەنین. من هەوڵم دا کە فڕی سەمای بکەم، چونکە حەزی لە موزیکی لاتینی بوو. بەڵام نەمتوانی ئەوە بکەم، چونکە ئەو لە چاوی منەوە زۆر درێژ بوو"
ئەفسەرە پۆلیسە بکوژەکەی جۆرج فلۆید (دێریک شاوفین) گیراوە، بۆ تاوانی سێیەمی کوشتنی بە ئەنقەست تاوانبار کراوە. بەڵام پارێزەری خێزانی جۆرج فلۆید، دەڵێ، بەپێی ئەو گرتە ڤیدیۆیەی کە بڵاوکراوەتەوە، بە پێی وێنەکانی ئەو کامیرایەش کە بۆقەد خودی (دێریك شاوفین) ەوە بوو، بەپێی گەواهی چەند گەواهێکیش، کە لە کاتی کوشتنی جۆرج فلۆیدا لەو شوێنە بوون. هەموو ئەم بەڵگانە، ئەوە دەسەلمێنن، کە دێریک شاوفین بە ئەنقەست جۆرج فلۆیدی کوشتووە. گەر بە تاوانی کوشتنی بە ئەنقەست دێریک شاوفین تاوانبار بکرێت. بە ماوەی (٢٥) ساڵ زیندانی دەکرێت. ئەو چوار ئەفسەرە پۆلیسەی تریش کە لەگەڵیدا بوون لەم کارەساتەدا، ئەوانیش دادگایی دەکرێن و سزا دەدرێن.
ژنەکەی ئەفسەری پولیس (دێریك شاوفین) کە ناوی (کیلی شاوفین) ە و تەمەنی (٤٦) ساڵە، کە بە تاوانی دێریک شاوفینی هاوسەرەکەی زانی،

کە بە چی شۆیەکی دەندانە جەرج فلەیدی کوشتووە، ئەو تاوان و ستەمی مەردەکەی، زەر کاری تەدەکات و ناخی دەهەژێنێت. کیلی پارێزەرەکەی خەی راسپارد، کە بەم هەیەوە، مامەڵەی جیابوونەوەی لەگەڵ مەردەکەی بدات بە دادگا و لەی جیادەبێتەوە. کیلی شاوفین دوو ساڵ پەش ئەستا، بە (شاجوانی ژنانی مینسوتا) هەبژێرا. کیلی شاوفین بە گەرمیش سەرەخەشی لە خەزانی جەرج فلەید کرد و هاوخەمی و ماتەمینی خەی پە راگەیاندن.. کیلی سۆ و هاوخەمیشی بە هەموو ئەو کەسانەش گەیاند، کە ئەم کارەساتە خەمباری کردوون.
(باراك ئۆباما) ی سەرەکی پەشووی ئەمریکاش، وتی:" نابێت کوشتنی جەرج فلەید بە کارەکی ئاسایی دابنرێت"

رەژی هەینی رابردووش (٢٩/ مای/٢٠٢٠) دەناەد ترامپ، هەڕەشەی ئەوەی لە خەپەشاندەران کرد، گەر بەاوەی لەنەکەن، سوپا بە سەریان دەنەرێت و بە گوللەە بەاوەیان پەدەکەن. ئەم هەڕەشەیەی ترامپ هەندەی تر خەپەشاندەرانی تووڕە کرد، کە درەژە بە خەپەشاندانی پرەتیستەی کوشتنی جەرج فلەیدی بەتاوان بدەن.
کچە گەرانیبەژی بەبی بەناوبانگی ئەمریکی (تایلور سویفت) یش لە تەری تەوتەردا، کە (٨٢) ملیەن کەس لە جیهادا بەکاری دەهەنن، وەڵامی هەڕەشەکەی ترامپەی داوەتەوە و نووسیوەتی:"لە ماوەی سەرکایەتیدا، دوای ئەوەی ئاگری سپی باەایێت هەڵگیرساند. ئایا ئەو غیرەتەت هەیە کە وا خەت پەشان بدەی کە ڕەوشت بەرزی؟ پەش ئەوەی کە هەڕەشەی بەکارهەنانی توندوتیژی بکەی؟" تایلور ئەوەشی نووسیوە:"لە نەڤەمبەردا، دەنگمان بە لابردنت دەدەین"
پەشم سەیرە کە ئەردەگانی دیکتاتەری ڕەگەزپەرست و بکوژ و خوەنەژ، ئیدانەی ئەم کارەساتەی کرد و ئەمریکا بە ڕەگەزپەرست و شۆڤەنی ناوبرد. هەروەکو ئەوەی کە حەزرەتی ئەردەگان، سەرەکەکی دادپەروەر و جیاوازی نەکەر و مافخوازی مرۆڤ بە و دژی ڕەگەزپەرستی و جیاوازیی نەتەوەیی و نایەکسانی بە، تورکیاش بەهەشتەک بێت بە ئازادیخوازان و دیموکراتیخوازان! دەڵێ پەندەکی کوردیمان دەتەوە یاد، کە دەڵێ:
خەوشەکی خەڵک دەبینی.. خەت خاوەنی هەزاری
خەڵکیت لا خەرارە (بەژنگە) خەتیش وەک دەواری
ئەو ڕەگەزپەرستی و جیاوازی نەتەوەیی و کوشتنەی کە لەسەر ناسنامەی نەتەوەیی لە تورکیا و ئەران و عەراق و سوریای داگیرکەرانی کوردستان دا هەن، لە هیچ شوێنەکی تری جیهان دا، نەبوونە و نین.
سەد ساڵ زیاترە کە گەلی کوردمان قوربانیی ڕەگەزپەرستی و جیاوازی نەتەوەیە. ئەمەی کورد، بە هەزاران جەرخ فلەیدی کوردمان بە دەندترین و نامەردترین شێوە لە لایەن داگیرکەرانی کوردستانەوە

شەهید کران و شەهید دەکرێن. لە کوێی جیهاندا رووی داوە، کە منداڵانی ناو لانک سەربڕین یان بە زیندووویی لەگڵ دایکان و باوکانیاندا زیندەبەچاڵ بکرێن..؟؟ یا بە کەڵک بە گازی ژەهراوی بخنکێنرێن ؟؟ کەچی هیچ لایەنێک مرۆڤایەتی، نە هیچ ڕێکخراوێکی مافەکانی مرۆڤ، نە هیچ وەتەک، نە هیچ ویژدانێکی زیندوو لە سەرمان ڕانەپەڕین و خەپەشاندانی تووڕەیی و ناڕەزاییان نەکرد. پرۆتیستۆی تاوانکانی بکوژانی کوردیان نەکرد..؟! ڕۆژانە خەڵکی جیهان دەیبینن، کە سەرباز و پۆلیس و میت و ئیتیلاعات و هێزە سەرکوتکەرەکانی تورکیا و ئێران و عێراق و سوریا بە چی شۆیەکی دەندانە و ڕەگەزپەرستییانە، وەحشیانە ماف و داواکانی خەڵکی دەندانەوە..؟ بە گوللە و کشتن وەحشیانە کورد دەدەنەوە، زۆر لە جۆرج فلۆید خراپتر بەسەر هەزاران و چەوساوەی کوردمان دەهێنن. بە کوشتن و گرتن و لە سێدارەدان وەحشیانە داواکانی کورد دەدەنەوە. بەکو لای داگیرکەرانی کوردستان، کوردبوونمان بە تاوان دەزانن. ڕۆژن نییە کە کەماری سێدارەی ئیسلامی، جۆرج فلۆیدکی کەبەری کوردمان بە گوللەباران شەهید نەکێن. یا چەند هەرزەکار و لاوکی کوردمان لە سێدارە نەدێن. ڕۆژ نییە کە تورکیای کەماری زیندانستان، بە نامەردی چەند جۆرج فلۆیدکی بێتاوانی کوردمان شەهید نەکێن.. ڕۆژانە زۆر دڕندەتر و نامەردانەتر لە شەوەی کوشتنەکەی جۆرج فلۆیدی ئەمریکا.. چەندین جۆرج فلۆیدی کوردمان لە لایەن داگیرکەرانی کوردستانەوە شەهید دەکرێن.
ئەمەی کوردی چەوساوەی دەستی ڕەگەزپەرستان، زۆر بە تونڕی و تووڕەییەوە، شەرمەزار و پرۆتیستۆی کوشتنی شەهید (جۆرج فلۆید) دەکەین.. ئەمە تاوانە ڕەگەزپەرستییە، پێویستە شەرمەزاری و قەزاوەتی تر بە نەوچەوانی ئەمریکاوە.

ڕەزا شوان

نەرویج: ٣١/مای/٢٠٢٠

کەمپینی "ماچ تاوان نیە" وچەپی

بەرژوازی … حەمید تەقوایی

لەگەڵ ڕاگەیاندنی کەمپینی ماچ تاوان نیە لەلایەن مینا ئەحەدیەوە دوو دەستە لە دژی هاتونەتە مەیدان. دەستەی یەکەم لایەنگرانی حکومەت وەیان ئەپەزەسیۆنی ئاینی حکومەتە. کە حزبوڵایی وموجاهیدین وهەتا دوی خوردادیەکان و هیترن گروپی دوهەمیش هەسوواوانەک کە خەیان ناو دەنێن چەپ و کەمۆنیست. گروپی یەکەم ئەرکەکەیان ئاشکرایە. ماچ یاساغە بەرهەمی کلتوری کەو هەناوی ئەوانە وکەمپینی ماچ تاوان نیە هەر ئەم کەنەپەرستانەو حکومەتەکەیانی کردوەتە ئامانج و بەدنیایی ئەوانیش بە بەرگری لە خەیان بەئاگا هاتونەتەوە. بەنام گروپی دوهەم" سنوربەندیان"هەیە لەگەڵ گروپی یەکەم وە هەکار یان لە ڕاستیدا پاساوی تریان هەیە ئەوان دژی کەمپینی ماچ تاوان نیە راوەستاون چونکە خەیان بەلایەنگری کرێکار دەزانن. چونکە لەو باوەڕەدان کە کرێکاران کەشێی گرنگ تریان هەی. باوەڕیان بەوەیە کە ماچ کارێکی شیک(لوکس)ە،لاوەکیە وە پەیوەندی بەچینی کریکارەوە نیە. ئەگەنە ئەوەی بە کەمپین بە زیادکردنی کرێ بەڕێ ناخەن؟ زەرەکەش لەو دەستانە پەیان وایە کە لەبنەڕەتدا کەمپین بەڕێخستن کاری ڕێکخراوە گشتیەکانە نەک حزبەکان!هەندەکیش پەیان وایە کە ئەوە هەموی پیلانی وەزارەتی ئیتلاعاتە بە بەلاڕێدا بردنی ڕای گشتی و خەباتی چینی کرێکار.

لە پشت هەموو ئەم تیۆڕی چنینانەوە هەست وهاودەیەکی قوە لەگەڵ کلتوری ڕەژهەڵاتی وئیسلامی بەتایبەتی لە نیگایاندا سەبارەت بە پەیوەندی نیوان ژن و پیاو خەی شاردەتەوە. یەکەک بە پشت بەستن بە قورئان ویاسا وئەخلاقیاتی کەو هەناوی ئیسلامی ڕێپێندروای ماچ ڕادەگەیەنێت وە ئەوی تریش بەپشت بەستن بەچینی کرێکار کەمپین لە دژی بەتاوان بونی ماچکردن بە ڕێ پێندراو ناودەبات! وهەست و فەرمانیان وەکو یەکە، ڕێنوێنیەکان جیاوازە.

سەرەتا ئەبەت ئاما وەیان بەهانەی چینی کرێکار لە دەستی ئەم چەپە ڕەژهەڵاتیە دەربهێنین.لە ڕوانگەی ئەم چەپەدا کرێکار چینێکی کەمەڕایەتی نیە، بەڵکو دەستەیەکە.یەک هەر بەو شێوەیەی کە بەرژوازی سەیری چینی کرێکار دەکات،ئەوانیش کرێکار وەک دەستەیەک دەبینن کەلانی زەر مەڕەتی هەیە کە لەبارەی فرەشتنی هێزی کارەوە چەندوچون بکەن وە یان ناڕەزایەتی دەربڕن.کەماری ئیسلامی ڕایگەیاندوە کە خەباتی سیاسی بە کرێکاران نایاسایە وە دەستکانمان کەمپین بە هەندەک کەشێی"ناکرێکاری"، یەک هەڵوەستەک لە دوو پەچراوەدا.

ئەم هەنانەخوارەوەی چینی کرێکار بە دەستە(صنف.و)لە دوو ڕوەوە خەی

نیشان ئەدات:
١-لایەنی یەکەم ئەوەی کە کرێکاران تەنها لە کارگەو لە شوێنی بەرهەمهێنانەدا هێن و بەس. نە بەحیجاب وئاپارتایدی ڕەگەزی وچەوسانەوەی ژنان دەردومەینەتی دەکێشێت وە نە لە بەردەبارانکردن ویاسای تەسەندنەوە و نەلە بە مافیە سیاسی وکۆمەڵایەتی ونە لە چەوسانەوەی سەر کەمینە سەر بە نەتەوەو ئایینە جیاوازەکانەوە وە نە لە بە مافی منداڵان و نەلە تێکدانی ژینگە ونەلە دژی هەڵاواردنی دژی هاوڕەگەزخوازو و پڵکە زێڕینەکان وە نەلە بنەڕەتدا لەهیچ کێشەیەکدا کە پەیوەندی ڕاستەوخۆی بە بەرهەمهێنان وچەوسانەوەو نەبەت.گوایە کورەوەری وبەبارمتەگرتنی کۆمەڵگە هیچ پەیوەندیەکی بە کرێکارەوە نیە. وادیارە کە کرێکار نە ژنەو نە منداڵەکانیان دەچنە قوتابخانەو نە هاوڕەگەزبازن وە نەوەک بەهایی و سونی وئیفغانستانی دەچەوسێتەوە وە نەلە بنەڕەتدا وەک هاوڵاتیەک لە دەرەوەی کارگە ئازار و کێشەی هەیە.لەم ڕوانینەدا کرێکار خاوەنی بون وشوناسی کۆمەڵایەتی نیە بەڵکو دەستەی بەرهەم هێنەر،کەیلەی کاری کرێگرتە کە ئەبەت لانی زەر خەبات بکات لە پێناو زیاد بونی کرێ ومافی ێیکخراو بون و کێشە پیشەیەکانی تریدا وبەس! باقی کێشەکانی تر یان لە بنەڕەتدا پیوەنیان بەوەو نیە وێان لاوەکی و لابەلان، بەڵادەی مەسەلە پشێیەکان گرنگی نیە،وە ئەگەر لە کۆمەڵگەو لە بیروڕای گشتیدا خرایە ڕوو ئەوە بەدنیایی پیلانگێڕیەک لە ئارادایە کە کێشە گرنگەکانی کرێکاران بخاتە ژێر کاریگەریەوە! لەم دیدگایەدا کرێکار وەک هاوڵاتی،کرێکار وەک چینێکی کۆمەڵایەتی،کرێکار وەک داواکارێکی سیاسی بەگشتی ئامادەنیە.
بەهەمان ئەو تێگەشتن ولێکدانەوەی کە بەرژوازی هەیەتی بە کرێکار.
بەتەنها لەم کەمپینی دژی قەدەغەکردنی ماچدا نیە کە ئەمە ئەم چەپە بەرژوازیە لەبەرامبەر خەماندا ئەبینین.لەگەڵ هەر ئەم جۆرە ڕەنیوەنیانە لەگەڵ کەمپینی دژی بەردەبارانکردنیش بون.نەیارەکانی کەمپینی ماچ تاوان نیەش هەر ئەوانەن کە کەمپینی ڕزگارکردنی سەکینە محەمەد ئاشتیانی لە بەردەبارانکردن،کەمپینەکی سەرکەوتو کە لە ئاستی نەونەتەوەیدا سەرکەوت وە بویە هەی هەڵوشاندنەوەی سزای بەردەبارانکردنی سەکینە و بەهەڵوەشاندنەوەی بەکردەوەی سەنگەسار لە ئێراندا کەتایهات.
دیسان هەمان ڕەنوێنی نادروستیان کرد.هەر ئەوانەی کەلە ساڵی ٧٩ ناڕەزایەتی جەماوەری دژی حیجابیان بە ناڕەزایەتی ژنانی باکوری شارەکان ناودەبرد وە لەساڵی ٢٠١٨ جوڵانەوەی کچانی شەقامیان بە کاری کرێکاران نەدەزانی.لە ٨مارسەکانیشدا لە کرێی یەکسان بەرامبەر کاری یەکسان زیاتر نەدەڵێشتن. ئەمە هەر ئەو چەپەیە کە

لەگەڵ بزوتنەوەی ئیکس موسلیم،کە بوونە جوڵانەوەیەکی جیهانی و لایەن ئاتەئیستەکان وهەڵگەڕاوەکان لە ئیسلام لە زەرەک لە وڵاتانی لە ئیسلام گیراودا بگەرمی پشوازی لێکراوە،ناکۆکی لەبەرامبەریدا دووستەتوە.دواین شاکاری ئیم چەپە بەرژوازیە دژایەتیەتی لەگەڵ کەمپینی دژی کرنا و چالاکی ستادی ئوبامو بونەوەی کرنا، بەو پاساوە بریقداری گوایە کە دامەزراوەیەکی خێرخوازیە.کەماری ئیسلامی خێی هەکاری سەرکی کرنا بوە وکرنای کردوەتە کشێیکی سیاسی-ئاسایشی بەئام چەپی هەژهەماتی نەک تەنها هەناسەت بە وەستانەوە بەکو لەم ئەوە خەباتیش بە ناسیاسی و خیرکردن ناودەبات. کاتێک ئێرک و هەستکانتان لە هەژهەماتی بون ئیسلامی بون گیرابەت لە سیاستیشدا بتانەوەت یان نا ئەبنە هاومەبەست لەگەڵ حکومەتی ئیسلامیدا.

۲-تایبەت مەندی دوهەم دیدگایەکە کە چینی کرێکار دەهەنیتە خوارەوە بە پیشە و دەورو جێگای چینی کرێکار وەک هەزگارکەری هەموو کەمەڵگەنابینەت.کرێکار نەک تەنها خێی وەک چینێکی کەمەڵایەتی لە ژێر هەموجۆرەکانی هەڵاواردن وبە مافی ونەهامەتیدا دەچەوستەتوە بەکو ناتوانەت لەو نەهامەتیانە هەزگاری بەت مەگەر ئەوەی کە هەموو کەمەڵگە هەزگار بکات.ئیم حوکمە بنەڕەتیە لەسەر ئەواستیە بنیات نراوە کەلە سەردەمی ئیمەدا سەرچاوەی هەموونەهامەتی وهەڵاواردنە ئابوری وسیاسی و حقوقی ومیللی ونەتەوەیی وئاینی وڕەگەزی وهیتر وهیترەکان نیزامی سەرمایەداریە وبە هەزگاری هەموو کەمەڵگە ئەبەت نیزامی کۆیلایەتی کرە گرتە هەشەکەش بکەیت.ئیم هاستیە لەمانیفەستی کەمۆنیستدا هاگەینراوە و ئیمە هاستی ئیم حوکمە لە دروشم وقسوباسە گشتیەکانی نەوەدونە لەسەدەکاندا لەبەرامبەر لەسەدایەکەکاندا زیاتر لەهەر کاتێکی تر خێی نیشانداوە.

پەویستی و خواستی حزبی چینی کرێکار هەک لەرەوە سەرچاوە دەگرەت.حزبی کەمۆنیست هەکخراوەکە کە چینی کرێکار بە هەزگارکردنی کەمەڵگە ئامادە دەکات.حزب لە کەمەڵگەدا نوێنەرو بەندگەی چینی کرێکارە.خەبات بە زیادبونی کرە و مافی هەکخراوبون و خواستە کانی تری چینی کرێکار ئێرکی بەردەوام وبنچینەیی هەر حزبێکی کەمۆنیستە بەئام مانەوە لەچوارچەوەی ئیم خەباتدا ناتوانەت چەوسانەوەو کارە بەکری ت تەهەدات. بە گەیشتن بەو ئامانجە ئەبەت چینی کرێکار پە بنەتە مەیدانی سیاستەوە،ئەبەت کەمەڵگە لەدژی جینی دەسەاتدار ئامادەبکات وبیهێنەتە مەیدان وە هەک هەر بەو هەیەویە کە پیویستی بە حزبە کەلە خەباتتدا نەک تەنها لەدژی چەوسانەوە بەکو لە دژی نەبونی دەنیایی ئابوری و لەدژی هەژاری و دەستەنگی گشتی،وە دژی ئاین و بە مافی ژنان و ئاپارتایدی هەگەزی وحیجاب و دواکەوتوی

فەرهەنگی وەڕ هەڵاواردن و نایەکسانیەکی تر پیشەنگ و لەیزی پشتوە بت.نەوەدونە لەسەدکان دەتوانن وئەبەت لە ژێر ئاڵای ڕەخنەی چینایەتی چینی کرێکار لە دژی هەموو نەهامەتی و هەڵاواردنێک یەکگرتو ڕەکخراوبن وە دژی دەسەڵاتدارێتی لەسەدا یەکەکان بنە مەیدان.چەپی بەرژوازی لەبنەڕەتدا ئەمە تەناگات چونکە کرێکاری لە کەمەگەو لەسیاسەتدا خستوەتە لاوە.ئەگەر لە لایەنی یەکەمەوە چەپی بەرژوازی هەڵ بە کرێکار دادنە لە کەمەگەدا. لەڕدا هەڵ لە سیاست ئەدات.وە ئەم دوانە بەتەواوەتی پەوندیان بەیەکەوەیە.کاتێک دەڵێن قەدەغەکردنی ماچ وەیان سزا و تەڵەی بەردەبارانکردن وە یان وەستانەوە لە بەرامبەر کرێنا وە یان خەبات لە دژی حیجاب پەیوەندی بە کرێکارەوە نیە لە ڕاستیدا ڕایەدگەیەنێت کە سیاست پەیوەندی بەکرێکارەوە نیە.ئەم چەپە لەباشترین دەخدا سەر لە سەندیکالیسم وئانارکە پاسیفیسمەوە دەر ئەهەنێت وە ئەمە لە کەمەگەیەکی وەک ئەراندا کە تەنانەت گەرانی وتنی ژنان و سەماکردن وشاد بون سیاسیە لەکردەوەدا واتای بەهەزکردنی کەماری ئیسلامیە.
کرێکاران وجەماوەری خەڵک لە شەقامدا بە دروشمی بەهەزو هەمەلایەنە لە ناویاندا"ژیان وکەرامەت مافی سەلمێنراومانە"وەڵامی دەستبەجێ ئەم چەپە بەرژوازیەیان داوەتەوە.قەدەغەیی ماچ،وەکو قەدەغەکردنی خەشی و قەدەغەیی ئاواز و قەدەغەی پەیوەندی ئازادانەی نەوان ژن وپیاو بەگەی ئاشکرای پشێلکردنی کەرامەتی ئینسانەکانە.چەپەک کە لە خەباتی کرێکاریدا هەڵ دەهەنێت بەسەر بەرگریکردن لە کەرامەتی ئینسانیدا ،ناشتوانێت بەرگری لە کەرامەتی ئەو بکات.

٢٠٢٠\٥\٢٨
وەرگەڕانی:کاوە عومەر

نەوەی پاییز … ستار ئەحمەد

زستان پەرچەمی پاییز تەڵ دەکا
لەنیگای خەڵی شەوا دەیدونێ
مانگ وەك چاوانی برێی زەرد دەکا

لەبسکی هەورا سەری دەردێنێ
.....
خۆر کە ئاوا بێت وەك زامی پاییز
دەلاقەی شوێن پێت لەدووی نەخش دەکا
هەور بەسورمەی تاریکی شەوان
تارمایی باڵات وەك شەو ڕەش دەکا
.....
چەندە تامەزرۆی پاییزێك ئاڵم
ڕووی زەردی هەتاو بدرەوشێتەوە
جیلوەی کانیەك ناخت پاراوکا
دورگەی دەروونم بگەشێتەوە
.....
بیرتە پاییزێك لەسەر گەایەك
تریفەی نیگای چاوانتم کەشا
بووە ناسنامەی ئازیکی شەو ڕەم
لەتیشکی گزنگ جوانتر درەوشا
.....
خەمن دەمزانی بارخانەی پاییز
لەکۆچ و باری ڕۆژئاوا دەچێ
بەڵام هەتاکەی چوار وەرزی ساڵم
کۆرپەی خاکەکەم بەخوێن هەڵقرچێ
.....
ساڵ پاییزێکەو چوار مێخەی ڕۆژە
خۆری ئاوابوون ئاورنگی بایە
کۆرپەلەی هەستم زمانی پژا
کەوتە دوای پاییز بەدایە دایە
.....
نەوەی پاییزم ...ووت ووتم وەك ئەو
شیعر نابێتە کاڵاو سەرینم
لەکوێ لوتکەیەك سنگیم بێ وازکا
لەزامی جەرگیا ئاگر دەبینم

ستار ئەحمەد

کۆ مانگ گیرا … ئیبراهیم گەلاژێری

هەموو جوانیەکانی دونیام
لەمنارەیەکی مزگەوت داکووتا
نیەتی عاشقەکانم سپارد بەکەسا
دەرگای زیندانەکانم خستە سەرپشت
پەنجەرەی ژووری کتێبخانەکانم واڵاکرد
واتێگەیشتم ئیدی ئاژی قیامەتە
کەمناە بووم وام زانی کەمانگ بگیرێ
ئیدی جوانیەکانی ئاژ هەرگیز نایەنەوە
هەورەکان دەوری مانگ دەگرن
کزەبای زریان و شەماڵ لەهەناسە دەکەون
ئەستێرەکان وون دەبن
ڤینەسیش ناتوانێ جوانی ببخشێتەوە
بەیەڵگەی پیاوانی گەڵەک تەنکمان دەکووتی
تەقەی تەنکە دەگەیشتەوە هەموو ماڵەکانی گەڵەک
قوڕئان خوێندن دەگەیشتەوە زوحەل
ناڵەی منیش بەڤینەس
ئەگەر مانگ گیران نەبوایە
کەی من دەمتوانی لەجوانی ڤینەس حاڵی ببم
کەی دەمتوانی لە ناخۆشی دەنگی تەنکە تێبگەم
ئەگەر مانگ گیران نەبوایە
نەمدەتوانی گوێ لەترسی قەڵەباچکەو
لە دەنگی بۆمبەدی کوندە پڕپە بگرم
نزام دەکرد خوایە بڕی مانگ بڕبدە
بە بارانی نەبەتەوە بەڵای سەرزەوی
گوناهی من لەو تەوانینە گوێ گرتنم بوو
لە مەڵای مزگەوتەکەمان و گیرانی مانگی
خستەوە سەر ملی کچانی کابێ لەبەر
ئاخر خودایە پێشینی کابەو ستڕج
بە دەبەتە ڕەش بوونی سپی مانگ
مەگەر کچەکان زەریان ناویان
ڕووپاک و جوان و فریشتە نین
خودایە گوناهی ئەمانبوو

تەنکەمان بەتوندی دەکووتا
لەکەنەکانی شار هاوارمان بە کەسێک دەبرد
نەماندەزانی کێیە؟
ترسەکمان هەبوو کە دەستی شەیتانە
دەیەوێت تاریکی باڵ بکێشێ بەسەرمان
بەدوای شەیتان دەگەڕاین
وامان دەزانی بەکووتینی تەنکە
بەزاری دەکەین و بەری مانگ بەردەدات
بەیە؟
دەنگی موکەبیرەکانمان پێ کرد
لەگەرانیەکانی حەسەن زیرەک
ئێمە لەدیار مانگی خەمان بەشەڕابکی حەرام
سەرخۆش و مەست کراین
مانگی ئێمە لەمان هەڵات و مانگی تۆش گیرا
لەبەی ئاوەی ئێمە خەمان لەنێو دروشاوەی
ئەستێرەکانی دەوروبەرت هەڵبواسین
خەمان لەنێو گوناهەکانی غروری
جوانیەکانی قینەس بینیوە.

ئیبراهیم گەلاژێری- چەمان

گوللەی عیشق ... هەژان اسماعیل کریم

فەرهەنگی شیعر ـ شیعر
لاپەڕە یەک

سبەینان لە چرکەی یەکەمی لادانی بەتانی لەسەرت،
لە ناو چاوت گیر دەبە
هەموو ئێو ڕۆژانەت پێ دەژمێرتەوە
کە لەگەلی پێکەنی.

کەدەچی دەست و چاوت بشێیت

لە ئاوێنەکە ئەو دەبینی و
دیسان یەخەت دەگرێ
هەموو نامەکانت پێ دەخوێنێتەوە.

دەتەوێ جلت بگۆڕی رەنگەکان داگیرت دەکەن و هەر یەکەیان بە ژوانێک
دەتبەنەوە.

لەناو پاس لەپر گرانیەک خەیالت دەبا
سەرت بە سینگی دەکەی و
لەتالە پرچەکانی هیلانیەک دەچینی
و خەت لە ون دەبێ .

دەگەیتە دەوام زەر جار سلاوت بیر دەچێ
هەر لەبەر خەتەوە ورتت دێ
دەست بە کار دەکەیت و
یەک و دە لەک ناکێتەوە
خەو دەتباتەوە و ناشتوانی بخەوی
کە بە گادەی
سەیردەکەی کەس لە دەورت نەماوە

لەگەل هاوڕیان دانیشتویت لەوێ نی نیت
هەرچی دەتبینێ باسی ڕەنگ زەردی دەکا

سەرت لەدەشەوێ و
لەخەت ناگەی چیت دەوێ .

نەخشی دەکەویت و نازانی کەندەرت دەشی.
کحول و جگەرێ لێت بەزار دەبن

هەر شەوێک بەتێ خەوت
یەک مانگ لەبەر خەتەوە خەوەکێ دەگەڕێتەوە تا لبیرت نەچێتەوە

هەدی هەدی سیس دەبیت و
دەنوشتێیەوە

دواتر را دەیت و بەخەت دەڵێت
غەریب وەڕەوێ سەرخەت و تێبگە
چیتر ناتوانی بەدل پێبکەنی
گوڵەی ئیشق تەنیا دەکوژێ نازانی بریندارت بکا

هەژان اسماعیل کریم
٢٩/١٢/٢٠١٩

عوسمان بایدەمیر: تورکیا دەوڵەتی کوردان نییە... وەڵامی بەرزنجەیی

لەژێر ئەم ناونیشانەدا، لە ماڵپەڕی ڕووداو/ کرمانجی ئەم باسەم بەرچاو کەوت، کە گفتوگۆیەکە سەر ڕێنووسی کوردیی خواروو. پاشان کۆمێنتێکی لەسەر دەنووسم.
٢٦/٥/٢٠٢٠
هەوڵێر « ڕووداو» Sîna Soma

سەرکی شارەوانی پێشووی شاری ئامەد وێندام پەرلەمانتاری پێشووی هەدەپHDP عوسمان بایدەمیر، ڕایگەیاند کە : دەوڵەتی تورکیا دەوڵەتێکی دیموکرات نییە و پێویستە هەوڵبدرێتەوە...
عوسمان بایدەمیر لە هەڤپەیڤینێکیدا لەتەک دەزگای بڵاوکراوە ئاکتویل» ڕاخنەی توند لە دەوڵەتی تورکیا دەگرێ.
بایدەمیر، لەم هەڤپەیڤینەدا دەڵێ: تورکیا دەوڵەتی کوردان نییە و دەوڵەتێکی داگیرکەرە و ڕەوایەتی خۆی لەدەست داوە.
بایدەمیر جەخت لەسەر ئەوەدەکاتەوە، کە دەوڵەتی تورکیا هەرگیز ناگۆڕێ و نابێتە دەوڵەتێکی دیموکراتیک. هەروەها دەڵێ: ئەو دۆیان جار تاقی کرایەوە، دەوڵەتی تورکیا ناگۆڕێ و نابێتە دیموکراتیک.
ئەم سیاسەتڤانە ناودارەی باکووری کوردستان عوسمان بایدەمیر، هەروەها ئاشکرای کرد و وتی: ئەمە لە تورکیا ڕووبەڕووی دەوڵەتێکی زۆردار و داگیرکەر دەبینەوە، کە دەبێت هەڵوەشێتەوە و لەناو داروپەرووی کاولبووەکەیدا خۆی سەرنگووم بکات.
لە بەردەوامی هەڤپەیڤینەکەیدا بایدەمیر دەستنیشانی ئەوەی کرد کە دەوڵەت و پەرلەمانی تورکیا نە هی ئەمەی کوردە و جەختی کردەوە کەوا دەبێ ئەمە بگۆڕێنەوە سەر بنجوبناوان و ڕیشەی خەمان.
بایدەمیر ئاماژەی بەوە دا دەوڵەتی تورکیا لە باکووری کوردستان

هەواڵەتی نەماوە و دەڵێ لە ئامەد هەواڵەتی ئەم دەوڵەتە بەدوایی هاتووە، لەبەر ئەوەی سندووقی دەنگدانەکانی نەهێشتووە.
ئەم دەوڵەتە لەرە دەوڵەتێکی داگیرکەر و کۆلۆنیالە.
عوسمان بایدەمیر ئاماژە بە هەوە و تێکۆشانی کورد بۆ دیموکراتیزەکردنی تورکیا دەدات و ڕەخنە لەم کارە دەگرێ و ئاکامی ئەم هەوڵە باس دەکات. هەر لەم سنگەیەوە هەڵخنە لە سیاستی تۆقگەلەی کورد لە باکووری کوردستان دەگرێ و دەڵێ: ئەمە هەوڵمان گرتە بەر بۆ دیموکراتیزەکردنی ئەم دەوڵەتە و تەواوی هێز و توانا و وزەی خۆمان خەرج کردووە بۆ شتێ کە نابێت و نایەتە دی.
هەروەها دەڵێ: پێویستە ئەمە بەخۆمان بین و خۆمان بپارێزین و دەبێ بگەڕێینەوە سەر هێگۆیشەی خۆمان بۆ جوگرافیای خۆمان« مەبەستی نیشتمانێ- هەڵێ». بەداخەوە ئەم پارلەمانە چ سوودێکی بۆ ئەمە نییە. سیاستڤانی کورد بایدەمیر لەبەشێکی تری هەڤپەیڤینەکەیدا جەخت دەکاتەوە لەسەر: دەبێ ئەمە بۆ شۆڕشێکی ئاشکرا بئاخڤین « نیشتمانی من هەیە، ناوی ئۆجەلان کوردستانە. من نەتەوەیەکم شەڕی فاشیستی کەمالیستی، شەڕی فاشیستی ئیسلامی بۆ من چی؟ بۆ دەزگەی ئەوە هەردوو بۆ دەزگەی ئەستەمبوڵی ئەوە، ئەنقەرەی ئەوە، ئیزمیری ئەوە بۆ من چی؟؟.
دەبێ ئەمە بۆ ئاشکرا بڵێین : ئەم دەوڵەتە دەوڵەتی ئەمە نییە. من بۆ ئەوە ناڵێم کەوا هەزی ئەمە هەیە.. من دەزانم هەزی ئەمە ناگاتێ ئەمە..هەزی ئەمە نابێتە هیزی ئەوان،بەڵام هەزی ئەمە بەشی خۆمان دەکات دەکات. ئەمە نابینە بەشێک لە گەمەکانی ئەوان…
هەروەها دەڵێ: دەبێ کورد بنکەیەکی دراوسێیەتی لەگەڵ تورکیا دروست بکات.. وردە وردە کاتی ئەوە هاتووە.

-_____

پێم وایە لەم چەند دێڕەی ڕابوورددوواچ کەسایەتییەکی سیاسی کورد لە باکووری کوردستان هێندە واقیعی و ئەقلانی نە بیری کردەتەوە و نە بۆچوونی دەربڕینی وەک عوسمان بایدەمیر هەبووە.
وەڵامە بەناوبانگەکەی بەرامبەر بە سەرکەی پارلەمانی تورکیا، کاتێ لەی دەپرسێ کوردستان لەکوێیە؟ دەست دەخاتە سەر سنگ و دێی و دەڵێ: کوردستان لەرێیە، سەرتاسەری تورکیای تەزاند و کوردستانیشی هەژاند و خڕشان.
بڕیا حیزب و سیاستڤانەکانی باکووری کورد بەتایبەت و تەواوی کوردستان بگشتی ، وەک بایدەمیر هزر و بیریان بکردایەتەوە و هەوەست و هەڵوێستیان هەبووایە.

لە باشووی کوردستان3 دەیەی خاوەن پەرلەمانین، کەسێک پەیام و ئاگەیاندنێکی وای بەووی داگیرکەر و دنیادا نەداوە.
ئەوانەی قەندیلیش بە تازی ئەم وتە راست و دروست و دەستزانە نەگەشتوون. ئەوان دەیانەوێ ئەم جارە داوا و قسانە فێ بدەنە زبڵدانەوە، چونکە باویان نەماوە و پەویستە دەوڵەتی تورکیا بە دیموکراتی بکەین.
دیارە ئەمە جگە لەوەی تاکە ڕێی ڕزگاریمە، تاکە چەکەکیشە بە شێوەی داگیرکەران.
بەهیوای ئەوەی هەموو سیاسەتمەدارانی کورد پێڕیەک لە عوسمان بایدەمیر دادەن و بانگی هەقی کوردایەتی بە ئاشکرا و دەنگی بەرز پەویستە و خۆشە…
نەفرەتی خوا و مەڵوو و وێژدان لەوانەی تری نەتەوە کورد بە ئەفیونی دروشمی درەزنانە و وێنەی چەمک و تیەری دیکە دەخەپنن.
دروود بە سیاسەتڤانی هەڵا و بوێری کورد «عوسمان بایدەمیر»…
سەرنج : بایدەمیر بەدرەژی هەمان ناوێک لە چاوپێکەوتنێکی MedyaTV دا بە تورکی کردووە.
لینکی ڤیدیۆکە و بابەتکەی ووداوتان بە دادەنەم…

https://www.rudaw.net/kurmanci/kurdistan/260520203
HDP APE OSMN KüRDISTAN
KiMSENiN BBASININ MALI DEGiLDiR
“Kurdistan ne malé bavê kesekîye„
https://YouTube.be/yEF-PsmA

هێڤ بەرزنجەیی

“بە نیشتمان” سەیەمین فیلمی بەندی سینەمایی تووڕج ئەسانی لە دواییین قۆناغی تەکنیکی دایە

مەنسوور جیهانی ـ

فیلمی سینەمایی "بێ نیشتمان" لە دەرهێنانی "توورج ئیسانی" و بە بینینی کەمەک لە ئەکتەرەکانی تورکیا، سووریا، عێراق و هەرێمی کوردستان لە دوایین قۆناغی تەکنیکی دایە.

فیلمی سینەمایی "بێ نیشتمان" (بی سرزمین) Landless لە بەرهەمهێنان و دەرهێنانی سینەماکاری کورد "توورج ئیسانی" و بەرهەمی وەاتی عێراق، دوای وەنەگرتن لە شارەکانی سلێمانی و هەڵەبجە لە هەرێمی کوردستان، ئیستا لە دوایین قۆناغی تەکنیکی دایە.

لە فیلمی سینەمایی "بێ نیشتمان" سێیەمین بەرهەمی بەندی سینەمایی "توورج ئیسانی"دا کەمەک لە ئەکتەرەکانی وەاتانی تورکیا، سووریا، عێراق و هەرێمی کوردستان بە چوار زمانی کوردی، تورکی، عەرەبی و فارسی تیایدا دەبیان بینیوە.

"توورج ئیسانی" وەکوو بەرهەمێکی وەنەگرتن سانەکە فیستیڤاڵی جەراوجەر نمودەوەتییەکاندا بەشداریەکی سەرکەوتوانەی بووە و کەمەک خەاتی گرینگی لەسەر ئاستی جیهان بەدەستهێناوە، "بێ نیشتمان" سێیەمین بەرهەمی بەندی سینەمایی ئەم دەرهێنەرە نوخوازەی کورد دوای فیلمی سینەمایی "بارهەڵگریی زەرد" Gold Runner و فیلمی سینەمایی "جینگۆ" GINKGO دەتە ئەژمار.

فیلمی سینەمایی "بارهەڵگریی زەرد" لە یەکەمین بەشداریی نمودەوەتی خۆیدا لە بەشی پشبەکەی سەرکیی "ڕەوتە نوێیەکان" New Currents لە بیست و سێیەمین خولی فیستیڤاڵی نمودەوەتی فیلمی "بووسان" Busan لە شاری بووسان لە وەاتی کۆریای باشوور نمایشکرا و کاندیدی خەاتی باشترین فیلمی یەکەم و دووهەمی ئەم هوداوە سینەماییە بوو و لە درێژدا لە بەشی پشبەکەی "سینەمای جیهان" World Cinema لە حەوتەمین خولی فیستیڤاڵی نمودەوەتی فیلمی "دهۆک" Duhok لە هەرێمی کوردستان نمایشکرا و "تووڕج ئیسانی" بە دەرهێنانی ئەم بەرهەمە سینەماییە خەاتی "بەهرەمەندی نوێی" New Talent بەدەستهێنا و لە لایەن ئەندامانی لێژنەی دادوەرانەوە، خەاتی "گەڵای مۆو" و لەوحەی فەخری پێبەخشرا.

ئەم بەرهەمە سینەمایی لە درێژەی بەشداریە جیهانییەکانی خۆیدا لە بەشی پشبەکەی فیستیڤاڵی نمودەوەتی فیلمی "چاتراپاتی شیواجی" Chhatrapati Shivaji لە وەاتی هیندستان چووە سەر پەردەی سینەماکان و خەاتی باشترین سیناریۆی ئەم هوداوە سینەماییە بە

“تووڕج ئەسانی” و “هادی نادی” بەخشرا.

بەوەبەرایەتی ئاگەیاندنی گشتیی فیلمی سینەمایی “بە نیشتمان”.